

nummer 4/1984

mei
Variationummer

W

wetenschappelijk

O

onderzoek- en

D

documentatie

C

centrum

verschijnt
10 × per jaar

Justitiële verkenningen

Inhoud

Blz.

- 3 **Voorwoord**
- 5 **A. Blumstein** Selectieve insluiting als middel tot beheersing van criminaliteit
- 18 **L. Parkinson** Bemiddeling: een nieuwe aanpak voor het oplossen van gezinsproblemen
- 26 **L. W. Sherman en R. A. Berk** De speciaal preventieve effecten van arrestatie bij mishandeling binnen het gezin
- 38 **Patricia A. Adler en Peter Adler** Het 'carrièreverloop' van drughandelaren en drugsmokkelaars
- 49 **Literatuuroverzicht**
- 49 Algemeen
- 52 Strafrecht en strafrechtspleging
- 58 Criminologie
- 65 Gevangeniswezen
- 66 Reclassering
- 66 Psychiatrische zorg
- 67 Politie
- 69 Drugs
- 73 **Boekwerken**

Voorwoord

Dit Varianummer van Justitiële Verkenningen bestaat uit een aantal uiteenlopende onderwerpen vervat in bewerkingen van een viertal buitenlandse artikelen.

Allereerst een artikel van Alfred Blumstein, getiteld: Selectieve insluiting als middel tot beheersing van criminaliteit. De auteur ontwikkelt een strategie ter voorkoming van de capaciteitsproblemen die ook spelen in het Amerikaanse gevangeniswezen. Zijn zoeken naar een effectievere methode tot beheersing van het criminaliteitsniveau levert het middel van de 'selectieve insluiting' op. Deze is gericht op vrijwaring van de samenleving voor misdrijven die gedurende de periode van gevangenhouding door de desbetreffende persoon gepleegd hadden kunnen worden. De auteur werkt in zijn artikel deze gedachte uit en wijst tevens op de nadelen die – gezien het speculatieve karakter – aan deze methode verbonden zijn.

In het artikel van Lisa Parkinson wordt een nieuwe aanpak voor het oplossen van gezinsproblemen aangedragen. Door bemiddeling worden echtparen die tot echtscheiding willen overgaan, geholpen om te gaan met de gevolgen van hun stukgelopen huwelijk. Deze methode zou vooral tegemoet komen aan de kostbare, soms langdurige procedures die de echtscheiding met zich mee kan brengen. Besproken worden de activiteiten van het eerste in Bristol – Engeland – gestarte bemiddelingsproject. Lawrence Sherman en Richard Berk doen verslag van een door de politie in Minneapolis verricht onderzoek naar de speciaal preventieve werking van arrestatie bij mishandeling in het gezin. Gekeken werd welk type ingreep bij gevallen van mishandeling hier het meeste effect had: a) arrestatie; b) adviezen geven aan het gezin; c) bevel aan de verdachte om het huis enige tijd te verlaten.

Met de nodige voorbehouden ten aanzien van het onderzoek, komen de auteurs toch tot de conclusie dat arrestatie hier de meest afschrik-

kende werking heeft gehad.

Het laatste artikel is getiteld: Het carrièreverloop van drughandelaren en drugsmokkelaars.

Patricia en Peter Adler beschrijven op basis van een door hen in Zuid-Californië verricht onderzoek het wel en wee van topfiguren in de handel in soft drugs. In dit (ietwat uitvoerige) artikel wordt mede aangegeven welke factoren een belemmering vormen om uit de drughandel te stappen.

Selectieve insluiting als middel tot beheersing van criminaliteit*

door Alfred Blumstein

Capaciteitsproblemen van gevangenen

Het strafrechtelijk systeem in Amerika bevindt zich momenteel in een klassiek spanningsveld: vanuit de samenleving wordt sterke druk uitgeoefend om zwaardere straffen op te leggen aan veroordeelden, aan de andere kant is er grote aarzeling om hiervoor meer middelen beschikbaar te stellen. De roep om zwaardere straffen komt tot uiting in de vele recente herzieningen in het strafrecht die een sfeer van strengere normen uitademen.

5 Deze toenemende druk vanuit de samenleving komt op een tijdstip dat er binnen het strafrechtelijk systeem weinig mogelijkheden zijn om aan deze behoeften tegemoet te komen. De voornaamste praktische beperking is gelegen in de gevangenis capaciteit. De Amerikaanse gevangenen zijn al in ernstige mate overbevolkt. Eind 1982 was de situatie zo, dat 1 op de 700 Amerikanen in de gevangenis verbleef, het hoogste cijfer in de recente Amerikaanse geschiedenis. De groei in de gevangenisbevolking komt op een moment dat er in Amerika weinig uitbreiding van de gevangenis capaciteit is. Het resultaat is dan ook een aanzienlijke overbevolking van de gevangenen met alle gevolgen van dien. De omstandigheden waarin de straf uitgezeten moet worden zijn soms onaanvaardbaar zwaar. In 1982 leidde dit in 28 staten tot ingrijpen van de rechter. Ook de directie van gevangenen wordt door de overbevolking voor grote problemen gesteld. De kans op een sterk informeel leiderschap van de minst gunstige figuren wordt groter, hetgeen gepaard gaat met een ondermijning van het moreel van de staf en een vermindering van de

* Dit is een verkorte weergave van: Selective incapacitation as a means of crime control.

In: American behavioral scientist, 27e jrg., nr. 1, 1983, blz. 87-108.

veiligheid. De kans op rellen of andere ernstige problemen neemt toe.

Een uitbreiding van de gevangenscapaciteit wordt vooral belemmerd door de hoge bouwen en exploitatiekosten. De staat schrikt voor deze kosten terug op een moment dat de inkomsten uit belastinggelden sterk onder druk staan. Weerstand van de kant van de belastingbetaler maken een uitbreiding van deze inkomstenbron voorlopig niet mogelijk. Daarnaast heeft de staat de laatste tijd de uitvoering van veel sociale programma's van de federale regeringen moeten overnemen, met alle financiële gevolgen van dien. Ook dit staat een uitbreiding van de gevangenscapaciteit in de weg. In veel staten vloeit de aarzeling tot uitbreiding van de gevangenscapaciteit uit een rationele planning voort. De huidige toename van de gevangenisbevolking is ten dele een verschijnsel van voorbijgaande aard, een voortvloei uit de naoorlogse 'geboortegolf' tussen 1947 en 1962. Op 16-18 jarige leeftijd worden de meeste misdrijven gepleegd. De komende tijd kan dus een afname van misdrijven verwacht worden. Dit zal echter niet onmiddellijk resulteren in een afname van het aantal gedetineerden.

6

Gevangenisstraf wordt immers als regel pas gegeven na een aantal voorgaande veroordelingen. Blumstein e.a. kwamen voor Pennsylvania tot de voorspelling, dat het aantal misdrijven een piek zou bereiken in 1980 en vervolgens zou afnemen. Het aantal gedetineerden echter zou in de loop van de tachtiger jaren nog verder stijgen, in 1990 een piek bereiken en vervolgens pas afnemen. Deze analyse geldt voor alle gebieden waar de bevolking betrekkelijk stabiel is (Noordoosten en Middenwesten), niet voor gebieden waar veel immigratie is (Zuiden en Zuidwesten).

Het zoeken naar een effectievere methode tot beheersing van het criminaliteitsniveau

De hierboven geschetste situatie leidt ertoe dat men zoekt naar een effectievere methode om het criminaliteitsniveau te beheersen. Dit kan inhouden het zoeken naar een doelmatiger toewijzingsbeleid van de schaarse cellen. Onvermijdelijk scheidt dit een conflictsituatie: enerzijds betreft men in zijn overweging door

wiens insluiting de samenleving het meest beveiligd zal worden, anderzijds blijft men streven naar een gelijke, rechtvaardige en uniforme strafrechtspleging.

Zouden we niets weten over de delict-kans van individuen of groepen, dan zou een 'rechtvaardige straftoemeting' ('just-desertstrategy') het beste zijn. Daarbij is er een direct verband tussen de straf en het gepleegde feit, de ernst ervan en de schuld die de overtreder draagt. Het just desert-beginsel vereist dat de zwaarte van de straf in verhouding staat tot de ernst van het feit.

7 Zoekt men naar een efficiëntere toepassing van deze benadering, dan kan men naar bepaalde delictscategorieën kijken, naar bepaalde categorieën mensen of gedragspatronen op grond waarvan men toekomstig gedrag kan voorspellen. Zouden dergelijke voorspellingen mogelijk en werkzaam zijn, dan zou een beleid van selectieve insluiting voor de hand liggen waarbij men zich richt op die personen waarvan men kan voorspellen dat zij in de toekomst ernstige misdrijven zullen plegen. Deze zouden het eerst in aanmerking komen voor een vrijheidsbennende straf en er zouden minder straffen opgelegd worden aan personen waarvan de toekomstvoorspelling minder somber is.

Over selectieve insluiting wordt meestal gesproken in termen van het identificeren van personen met een hoog risico die een extra straf opgelegd krijgen. Over het algemeen worden hier veel bezwaren tegen ingebracht. De kwaliteit van de voorspellingen laat nog veel te wensen over. Bovendien neemt het percentage foutieve voorspellingen toe, naarmate het basiscijfer van het voorspelde misdrijf lager is (wat bijvoorbeeld het geval is als men zich tot de meest ernstige geweldsmisdrijven beperkt). En naarmate het percentage foutieve voorspellingen hoger is, kleven er meer bezwaren aan het straffen van mensen voor toekomstig crimineel gedrag. De zaak komt misschien wat minder moeilijk te liggen als er over gedacht wordt in termen van een strafvermindering voor de lage risico-groepen in ruil voor een evenredige strafvermeerdering voor de hoge risico-groepen. Dit stelt echter niet degene gerust, voor wie elke onterecht gestrafte op basis van een voorspelling onaanvaardbaar is. Anderen

nemen een pragmatischer standpunt in: een enkele vergissing zou bij elk systeem wel voorkomen, die moeten we maar op de koop toe nemen zolang de voorspellingen maar voldoende betrouwbaar zijn en de straffen steeds in verhouding blijven staan tot het gepleegde misdrijf. In dit verband wordt 'rechtvaardige straf-toemeting' dus niet zozeer als het voornaamste doel gezien, maar meer als een grens die niet overschreden mag worden.

We zullen nu eerst trachten na te gaan welke rol 'insluiting' kan spelen als algemene strategie tot beheersing van het criminaliteitsniveau en welke informatie nodig is om de effectiviteit ervan te vergroten.

Insluiting als methode tot beheersing van het criminaliteitsniveau

Insluiting is één van de drie manieren waarop het strafrechtelijk systeem de criminaliteit onder controle kan houden. Tot voor kort was vooral de resocialisatiemethode in zwang. Deze hield in, dat de overtreder een 'behandeling' onderging, waardoor zijn gedrag na zijn vrijlating veranderd zou zijn.

Onderzoek naar de effectiviteit van deze benadering heeft er toe geleid dat men de waarde ervan steeds meer is gaan betwijfelen. De evaluaties wijzen sterk in de richting van een 'nul-effect'. Er zijn misschien wel mensen die na de behandeling minder geneigd zullen zijn tot misdadig gedrag (overigens is moeilijk vast te stellen of een dergelijke verandering te danken is aan het resocialisatieprogramma of aan andere bijkomende factoren). Daar staat tegenover, dat er minstens evenveel mensen na de behandeling een grotere geneigdheid tot misdadig gedrag zullen hebben als gevolg van een socialisering in de criminele subcultuur van de gevangenis. Het geconstateerde nul-effect doet ons vermoeden dat beide categorieën elkaar in evenwicht houden. Algemeen gesproken hoeft dit resultaat geen verbazing te wekken. Na het verblijf in de gevangenis keert het individu immers terug in zijn oude omgeving en zullen de invloeden daarvan al spoedig de behandelingsinvloeden teniet doen.

Een tweede manier is die van algemene afschrikking, waarbij men de gevangenisstraf beschouwt als de 'prijs' die men voor het plegen van een

misdrijf betaalt. De onderliggende gedachte is, dat het aantal personen dat afgeschrikt wordt groter is naarmate de straf zwaarder wordt. Het is echter moeilijk gebleken een dergelijk effect te meten, omdat door de toegenomen criminaliteit veel misdrijven niet bestraft worden.

M.a.w. de onzekerheid m.b.t. uiteindelijke gevangenisstraf speelt een grotere rol dan de zwaarte van de straffen. Voor het beleid betekent dit, dat de afschrikkende werking groter is wanneer men veel mensen een relatief korte gevangenisstraf oplegt dan wanneer men weinig mensen een lange straf geeft.

De derde manier, waarmee wij ons hier vooral bezighouden, is die van insluiting. We kunnen zeggen dat resocialisatie gericht is op de misdrijven die ná de behandeling al dan niet gepleegd worden, algemene afschrikkende werking op de beïnvloeding van *andere* potentiële daders, en insluiting op de vrijwaring van de samenleving voor misdrijven die *gedurende* deze periode gepleegd hadden kunnen worden.

9

Het is belangrijk te onderkennen dat elk insluitingsbeleid — evenals elke ‘rechtvaardige straf-toemeting’ — een dergelijk effect heeft voor zover het gaat om de insluiting van personen die misdrijven gepleegd zouden hebben als ze vrij rondliepen. Een dergelijk effect vermindert naarmate de desbetreffende misdrijven door anderen gepleegd gaan worden. Het insluitingseffect zal bijv. 100% zijn bij een pathologische verkrachter. De misdrijven die hij zou plegen zullen tijdens zijn insluiting niet door een ander gepleegd worden. Iets anders ligt het bij misdrijven die in het kader van een criminele arbeidsmarkt gepleegd worden. Zo zullen de misdrijven van een drughandelaar tijdens diens insluiting wél door een ander gepleegd worden en kan men spreken van geen of een gering insluitingseffect.

Zo zou er ook meer onderzoek gedaan moeten worden naar misdrijven die vanuit een groepsverband gepleegd worden en naar het effect van de insluiting van een der groepsleden. Het insluitingseffect zal gering zijn als de groep het desbetreffende groepslid makkelijk kan missen. Gaat het om een leidende sleutelfiguur, dan zou het kunnen betekenen dat met diens insluiting de misdadige activiteiten van de hele groep stoppen.

Insluitingsonderzoek vergt veel kennis omtrent individuele criminele carrières. Het aanvangstip van een criminele carrière duiden we aan met t_0 , het eindpunt met t_1 . Het gemiddeld aantal per jaar gepleegde misdrijven geven we aan met λ . Wordt het individu voor een periode van S jaar ingesloten dan worden daarvoor λS misdrijven afgewend. Dat noemen we dan het insluitingseffect.

Criminele carrières

De laatste tien jaar is de belangstelling voor insluiting toegenomen, vooral door de groeiende twijfel aan resocialisatiemogelijkheden. Daarmee is ook de aandacht voor criminele carrières groter geworden en voor de parameters (kenmerkende grootheden) die een criminele carrière karakteriseren.

10

De meest wezenlijke parameter is daarbij misschien wel de waarde van λ , het individuele misdaadcijfer per jaar. Worden N gevangenis-cellen volledig bezet door individuen die gemiddeld λ misdrijven per jaar zouden plegen, dan kan die gevangenis per jaar λN misdrijven afgewenden. Hoe hoger de waarde van λ , des te groter is het insluitingseffect van de gevangenis. Gezien het belang van deze parameter wekt het verbazing dat er zo weinig over bekend is. Een tweede belangrijke parameter voor de criminele carrière is de duur ervan. Voor de gene die over de strafmaat moet beslissen is vooral het 'resterende' deel van de carrière van belang. Zou bijv. vastgesteld kunnen worden dat iemands criminele carrière beëindigd is voor het aflopen van de gevangenisstraf, dan zou deze laatste periode een verspilling genoemd kunnen worden in termen van insluitingseffect. Een kortere straf zou dan op zijn plaats geweest zijn.

Bij het onderzoek naar criminele carrières stellen we ook belang in verschuivingen in misdaadpatronen gedurende de carrière. Kunnen we van bepaalde categorieën criminelen vaststellen dat zij 'specialist' dan wel 'generalist' zijn, of dat de ernst van de misdrijven af- dan wel toeneemt in de loop van de tijd.

T.a.v. de bevolking als geheel kan men de vraag stellen hoeveel mensen ooit tot een criminele carrière komen en hoeveel mensen er op een bepaald moment crimineel actief zijn.

Op welke momenten begint of stopt men met een criminele carrière?

Voor al deze parameters geldt dat zij moeilijk te schatten zijn. Het is nu eenmaal niet zo, dat elke crimineel zijn activiteiten zorgvuldig in een dagboek noteert en dit regelmatig op een centraal informatiepunt laat inzien. In feite staan ons slechts twee middelen ten dienste: persoonlijke verslagen en officiële cijfers.

Bij persoonlijke verslagen wordt aan overtreders gevraagd om een inventarisatie te maken van hun criminele activiteiten in een recent verleden. Op basis daarvan wordt de parameter van hun criminele carrière geschat. Hieraan kleven natuurlijk bezwaren. De verslagen kunnen afwijken van de werkelijkheid omdat de een de feiten zal trachten te drukken en de ander ze zal aandikken. Het kan ook gebeuren dat iemand zich bepaalde dingen uit het verleden domweg niet herinnert. Een voordeel van deze methode is, dat men er meer rechtstreeks de misdrijven mee meet en niet de gebeurtenissen die erop gevolgd zijn.

11

Gebruikt men officiële cijfers, dan gaat het daarbij meestal om individuele arrestatiecijfers. Aangezien slechts een fractie van de misdrijven in arrestaties resulteert, kunnen deze cijfers gezien worden als een afspiegeling van een veel omvangrijker criminaliteitsproces. Men zal dan ook middels waarschijnlijkheidsberekeningen een schatting moeten maken van de werkelijke criminele activiteiten die onder de arrestatiecijfers schuil gaan. Het gebruik van dit soort cijfers is vooral relevant voor volwassenen vanaf 18 jaar, omdat ze vanaf deze leeftijd vrij zorgvuldig en volledig bijgehouden worden. Deze gegevens worden vaak automatisch opgeslagen, zodat ze toegankelijk zijn voor zeer gevarieerd onderzoek. Dit is bij de individuele verslagen niet het geval.

Selectieve insluiting

Wil men een maximaal insluitingseffect, dan zal men de meest 'geschikte' individuen moeten selecteren. Men zal dan trachten vast te stellen welke individuen een hoge λ -waarde hebben, de zwaarste misdrijven plegen en naar alle waarschijnlijkheid hun criminele loopbaan zullen voortzetten.

Voor al het onderzoek naar de zwaarste over-

tredders is veelbelovend. Alle schattingen m.b.t. de λ -waarde geven namelijk een scheve verdeling te zien; d.w.z. een gering aantal individuen heeft een hoge λ -waarde, de grote meerderheid heeft een lage λ -waarde. Dit komt vooral bij de persoonlijke verslagen naar voren en hoeft geen verwondering te wekken. Immers, iemand met een hoge λ -waarde brengt ofwel een groot deel van zijn tijd in de gevangenis door ofwel weet steeds aan een arrestatie te ontkomen. Op basis van de rechts-scheve verdeling die in dergelijk onderzoek steeds naar voren komt, kan geen profiel ontworpen worden van de individuen die kans maken in die verdeling terecht te komen. Dat we van het bestaan van een dergelijke rechts-scheve verdeling afweten, heeft dan ook weinig voorspellende of beleids waarde.

12

Idealiter streven we naar een profiel waarin specifieke gedragspatronen aangegeven worden in combinatie met een theorie die ons de relaties binnen die patronen verklaart en aangeeft waarom mensen met dergelijke gedragspatronen uiteindelijk tot een hoge mate van criminaliteit vervallen. Zodra dergelijke gedragspatronen door retrospectieve analyse van een bepaalde populatie zijn vastgesteld, dient hun validiteit naar de toekomst toe empirisch getoetst te worden. Is de validiteit binnen een bepaalde populatie vastgesteld, dan moet nog nagegaan worden in hoeverre deze resultaten naar andere populaties toe geeneraliseerd kunnen worden. We moeten hierbij steeds in de gaten houden dat er een sterke correlatie bestaat tussen de vele variabelen die met criminaliteit samenhangen. Het gaat er om de relevante variabelen op te sporen en geen schijnrelaties.

Tot nog toe lijkt het onderzoek van de Rand Corporation onder staatsgevangenen in Californië, Texas en Michigan het meest veelbelovend op dit terrein. Er moet weliswaar nog veel voorbehoud gemaakt worden. Het onderzoek is retrospectief, de data moeten nog getoetst worden aan een nieuwe onderzoeksgroep. De data zijn op een selectieve populatie — staatsgevangenen — gebaseerd. Het valt nog te bezien of de patronen, die bij hen waargenomen konden worden, ook geldingskracht hebben in bredere kring. Dit alles neemt echter niet weg, dat de voorlopige resultaten erop wijzen, dat

voor de zwaarste misdadigers met een hoge λ -waarde enkele specifieke gedragspatronen vastgesteld kunnen worden. Het is zeker lonend om met het onderzoek op deze weg door te gaan.

De voorspellende waarde van deze gedragsprofielen zou het beste in de praktijk getoetst kunnen worden. Elke rechter tracht uit de gevallen die hij voor zich krijgt de meest ernstige te kiezen. Een verbeterde keuzemethode zou getoetst moeten worden aan het ruwe materiaal waarmee rechters te maken hebben, niet aan het resultaat van hun uitspraken.

Beleidskwesties die bij selectieve insluiting een rol spelen

Trachten we dit soort gegevens naar het beleid toe te vertalen dan zien we ons op technisch en beleidsvlak voor een aantal vragen gesteld. Eerst en vooral de vraag of het rechtmatig is iemand te straffen voor iets wat hij in de toekomst begaan zal. We komen hiermee op een terrein dat in velerlei opzicht raakt aan de grondbeginselen van onze democratie. Voor een deel is het probleem hierin gelegen, dat de handeling m.b.t. insluiting dezelfde is als die m.b.t. straffen, ook al liggen er verschillende intenties aan ten grondslag. Was dit niet het geval, dan zou er een duidelijker onderscheid te maken zijn tussen straffen (bijv. zweepslagen) en preventieve insluiting (bijv. overbrenging naar een afgelegen eiland). Extra zweepslagen voor toekomstige misdrijven zouden dan algemeen onaanvaardbaar gevonden worden, maar isolering van uiterst potentiële recidivisten zou voor velen wél acceptabel zijn. Verder wordt selectieve insluiting totaal anders beoordeeld als het om een onschuldig iemand gaat dan wanneer het om een veroordeelde gaat. In het eerste geval zouden alle democratische principes toepassing hiervan verbieden. Elke kandidaat voor selectieve insluiting maakt grote kans op een straf omdat hij al veroordeeld is voor een misdrijf waarvoor gevangenisstraf op zijn plaats is. Verder mag men verlangen dat hem een redelijke straf opgelegd wordt, waarvan de zwaarte zich verhoudt tot het gepleegde misdrijf. Wordt een straf binnen deze grenzen bepaald, dan zou het risico dat een overtreder voor de toekomst oplevert daarbij best ingecalculeerd kunnen

worden. Vrijwel elke rechter zal toegeven, dat dergelijke overwegingen een rol spelen bij zijn beslissingen.

Het mag verbazing wekken, dat het principe van algemene afschrikking veel makkelijker op grote schaal geaccepteerd wordt. Daarbij wordt iemand gestraft om toekomstig crimineel gedrag van *anderen* af te wenden. Tegen deze achtergrond bekeken lijkt het principe van insluiting — en zelfs van selectieve insluiting, mits de voorspelling voldoende deugdelijk is — in het geheel niet zo onredelijk.

De conclusie lijkt dus gerechtvaardigd, dat aan de meeste juridische en filosofische bezwaren tegemoet gekomen kan worden, als er een goed discriminatie-instrument voorhanden zou zijn, als het alleen op veroordeelden toegepast zou worden en als de opgelegde straf binnen redelijke grenzen zou blijven. Rest de kardinale technische vraag m.b.t. een effectief instrument.

14

Een centrale vraag geldt de soort variabelen waarop men de keuze baseert. Volgens een strikt juridische visie mag men alleen informatie over eerdere veroordelingen een rol laten spelen bij de bepaling van de straf. Houdt men aan deze beperking vast, dan levert dat waarschijnlijk onvoldoende gegevens op om tot selectieve insluiting te kunnen besluiten. Het aantal veroordelingen is immers klein in verhouding tot het totale criminele gedragspatroon en staat er betrekkelijk los van. Uit de gangbare praktijk van de strafrechttoepassing, waarbij steeds een uitgebreid onderzoek aan het vonnis voorafgaat, blijkt duidelijk dat uitgebreidere informatie noodzakelijk is.

Maar met deze uitbreiding van variabelen komt men tevens op glad ijs. Men komt bijv. uit op alle interventies van het strafrechtelijk systeem buiten de sfeer van veroordelingen (arrestaties, aanklachten bijv.). Dit zal juridische vragen oproepen, aangezien de juridische status van dergelijke informatie nogal onduidelijk is.

Dit dienen we ons goed te realiseren, ook al zijn deze gegevens zeker zo betrouwbaar als alle andere die bij een vooronderzoek veel gewicht krijgen.

Iets anders, waar men al gauw op uit zou kunnen komen, is de variabele ras. Vrijwel iedereen is het er over eens dat deze variabele geen rol

mag spelen bij een beslissing tot insluiting. Toch bestaat nog de zorg, dat deze variabele langs een omweg het beslissingsproces binnensluit, bijv. via variabelen op het terrein van de sociaal-economische status. In dit verband is het belangrijk om de populatie voor wie het predictie-instrument ontwikkeld wordt, goed voor ogen te houden. Die bestaat in haar geheel uit veroordeelde misdadigers en in dat verband kan het heel goed zijn dat de variabele ras geen enkele voorspellende waarde heeft. M.a.w. de variabele ras voorspelt mogelijk niets t.a.v. recidivisme. Ook is het gevaarlijk om onveranderbare statusvariabelen (bijv. leeftijd bij de eerste arrestatie) als predictieve variabele te gebruiken. Huidige werkloosheid bijv., een gegeven waar de desbetreffende persoon meer aan kan doen, valt te verkiezen boven een gebeurtenis in het verleden die niet meer te veranderen valt.

15

Bij alle beslissingen binnen het strafrechtelijk systeem speelt de zorg hoe men 'foutieve voorspellingen' kan vermijden, d.w.z. iemand een straf opleggen die niet gerechtvaardigd is, omdat van hem ten onrechte voorspeld wordt dat hij een nieuw misdrijf zal plegen. Dit probleem speelt ook bij het identificeren van personen met een hoge λ -waarde. En hoewel het dus van belang is te weten hoeveel personen met een hoge λ -waarde met het gedragspatroon overeenkomen, is het zeer zeker ook van belang hoeveel er binnen het gedragspatroon passen zonder een hoge λ -waarde te hebben. Op welk patroon men dus ook uitkomt, men dient steeds goed te weten hoeveel overtreders met een lage λ en hoeveel met een hoge λ aan dat patroon beantwoorden.

Naarmate het beeld van de misdadiger met een hoge λ -waarde duidelijker wordt door de vorderingen in het onderzoek naar selectieve insluiting, zal men geneigd zijn een soort 'veroordelingsmachine' te doen ontstaan. Aan de ene kant stopt men er de relevante gegevens in, aan de andere kant rolt er dan de meest geschikte veroordeling uit.

Hiervoor moeten we waken. Het blijft hier immers gaan om een beslissingsproces dat niet in een eenvoudige formule te vatten is. Het onderzoek moet dan ook niet gericht zijn op het ontwerpen van een formule, maar op de

bevordering van inzicht in het gedrag van de zwaarste misdadigers. Blijken bepaalde gegevens van belang te zijn, dan moet dit inzicht aan rechters meegedeeld worden, zodat zij op dat punt de nodige betrouwbare informatie kunnen verzamelen. Variabelen die niet van belang blijken te zijn, maar die wel van oudsher in het beslissingsproces een rol hebben gespeeld kunnen geëlimineerd worden. Met deze betere informatie zullen rechters en officieren van justitie beter in staat zijn om eerlijker en effectievere beslissingen te nemen.

Punten van onderzoek

Zowel algemene als selectieve insluiting worden steeds belangrijker als middel tot misdaad-beheersing. In dat licht bezien is onderzoek op het terrein van individuele criminele carrières van het grootste belang. Resultaten van dit onderzoek kunnen het insluitingseffect vergroten zonder daarbij rechtvaardigheidsbeginselen geweld aan te doen.

16

Allereerst lijkt het zinnig om de Rand-data aan verdere analyse te onderwerpen vanuit de volgende vraagpunten: betrouwbaarheid van de weinige meldingen van zeer hoge λ -waarden, de bruikbaarheid van arrestatiegegevens om de kans op foutieve voorspellingen bij uiteenlopende predictiecriteria te kunnen beoordelen en tenslotte de gevoeligheid van de resultaten voor de weglating van enkele cruciale data. Voorts zou het onderzoek zo snel mogelijk gerepliceerd dienen te worden, in andere staten en niet alleen onder gevangenen, maar onder alle veroordeelden voor ernstige misdrijven. De hypothesen die op basis van dit nieuwe onderzoek gevormd worden zouden in een aantal prospectieve onderzoeken getoetst moeten worden.

De selectiecriteria die uit het Rand-onderzoek naar voren komen zouden vergeleken moeten worden met de criteria die momenteel in de praktijk gehanteerd worden, vooral daar waar de huidige praktijk succesvol lijkt te zijn. Men dient echter de criteria steeds aan *alle* veroordeelden te toetsen, niet alleen aan degenen die reeds in de juridische zeef zijn blijven hangen.

Naarmate de selectieregels duidelijker vorm krijgen, blijven voortdurend onderzoek, ont-

wikkeling, toetsing en evaluatie geboden.
Hiervan valt dan geen drastische verbetering
meer te verwachten, maar meer een marginale
verandering in de effectiviteit van het straf-
rechtelijk systeem.

Bemiddeling: een nieuwe aanpak voor het oplossen van gezinsproblemen*

door Lisa Parkinson

18

Terwijl Engeland de hoogste echtscheidingscijfers laat zien van de landen van de E.G., geldt er nog steeds een echtscheidingswetgeving die feitelijk een primitieve reactie op het conflict in de hand werkt en versterkt. De traditionele juridische benadering met de nadruk op de rechten van elk der betrokkenen afzonderlijk, gaat ervan uit dat man en vrouw conflicterende belangen hebben en bevordert aldus de confrontatie tussen hen. Afzonderlijk advies aan de individuele echtgenoten vergroot de afstand tussen de met elkaar strijdende echtparen met veronachtzaming van de samenbindende factor welke de kinderen veelal vormen. De grote toename van het aantal echtscheidingen in Engeland en Wales en de daarmee gepaard gaande toename van geschillen over voogdij en omgangsrecht geven de tekortkomingen van het geldende systeem aan evenals de noodzaak om te komen tot een meer humaan en constructief alternatief van procesvoering. Advocaten en sociaal werkers zijn begonnen samen te werken om, in verschillende delen van het land, gespecialiseerde bemiddelingsinstellingen op te zetten die zich zowel bezighouden met de behoeften van het gezin als geheel als met die van de individuele gezinsleden.

Met bemiddeling wordt hier niet verzoening bedoeld, maar het betrokkenen helpen omgaan met de gevolgen van hun stukgelopen huwelijk. Een manier om dit te doen is het stimuleren van de onderlinge communicatie. Dit artikel is gebaseerd op de werkzaamheden van het eerste in 1981 te Bristol gestarte bemiddelings-

* Dit is een verkorte weergave van: Conciliation: a new approach to family conflict resolution. In: British journal of social work, 13e jrg., 1983, blz. 19-37.

project (Family Conciliation Service)**.

Een gezinsaanpak; wettelijke context en functie
Het bemiddelingsproject te Bristol gaat uit van een onpartijdige benadering van het gezin als geheel. Bemiddeling wordt aan beide echtgenoten tegelijkertijd aangeboden en kan alleen plaatsvinden met beider instemming. De nadruk ligt op de onmiddellijke praktische behoeften en de emotionele interactie tussen scheidende of reeds gescheiden echtparen en hun kinderen. De bemiddelaar helpt de ouders de behoeften van hun kinderen te begrijpen zodat er oplossingen kunnen worden gevonden die zoveel mogelijk tegemoet komen aan de wederzijdse en conflicterende behoeften van volwassenen en kinderen. De onpartijdige opstelling kan beschouwd worden als een aanvulling op de individueel georiënteerde kijk van advocaten, die zelden beide partijen ontmoeten. De verzoening is een alternatief voor de huidige procesgang met twee strijdende partijen, geen substituut voor rechtskundige adviezen en bijstand. Interdisciplinaire samenwerking tussen advocaten en bemiddelaars kan leiden tot creatieve oplossingen voor ingewikkelde kwesties die geen van beide beroepen vermoedelijk alleen zouden kunnen bewerkstelligen.

19

Vertrouwelijkheid

In de ogen van deskundigen wordt de inhoud van de gesprekken en de correspondentie tussen de bemiddelaar, de partijen en hun advocaten als strikt vertrouwelijk beschouwd. Daarop kan tijdens de rechtszaak niet door één van beide partijen ten eigen bate een beroep worden gedaan. De bemiddelaar kan echter wel met beider toestemming de rechtbank aanvullende informatie verschaffen bijv. over een overeenkomst inzake gezamenlijk uit te oefenen voogdij. Het besef dat de bemiddelaar geen oordelen velt die de rechterlijke beslissing zouden kunnen beïnvloeden vermindert de angst en de wedijver. De bemiddeling verschaft een veilig en vertrouwelijk forum

** Meer informatie over dit project treft u aan in het boek: 'Justice and welfare in divorce' door Mervyn Murch, Londen, Sweet and Maxwell, 1980.

waar emoties de vrije loop kunnen worden gelaten en de onderlinge overeenstemming afgetast wordt zonder negatieve gevolgen voor de nog volgende rechtszaak. De betrokkenen moet echter wel worden duidelijk gemaakt dat de vertrouwelijkheid geen absoluut karakter heeft. Als de bemiddelaar van mening is dat nadere rapportage gewenst is in het belang van de kinderen dan wordt deze aan beide advocaten verstrekt. De ervaringen in Bristol zijn dat de betrokkenen het veelal eens zijn met de in dit rapport vermelde aanbeveling, als het doel ervan met hen besproken wordt. In extreme gevallen is een inbreuk op de normale regels van vertrouwelijkheid gerechtvaardigd (in geval van kindermishandeling bijv.).

Typologie van scheidende echtparen

20

Bemiddeling moet in een zo vroeg mogelijk stadium worden aangeboden en is bovendien korte termijn-werk gericht op specifieke kwesties gedurende een spannende periode van 'reorganisatie'. Een dergelijke interventie kan effectief worden ondernomen wanneer men de echtparen die baat hebben bij bemiddeling kan onderscheiden van hen die dat niet hebben. Gezinnen die bijv. nauwelijks het vermogen hebben om informatie op te nemen en die moeilijk de noodzakelijke veranderingen onder ogen kunnen zien, zijn geneigd om de zaken maar op hun beloop te laten. Zij schuiven de verantwoordelijkheid voor de loop der gebeurtenissen van zich af en wenden zich tot gezag van buitenaf voor het ontvangen van richtlijnen. Dit soort gezinnen zal zich waarschijnlijk niet inlaten met bemiddeling. Het gezag van de bemiddelaar, dat meer begeleidend dan dirigerend van aard is, zal in deze gevallen niet voldoende krachtig zijn.

Daarnaast zijn er echtparen bij wie men een emotioneel 'verward' conflict aantreft. Zij kunnen bemiddeling aangrijpen als middel om het gevecht voort te zetten en de bemiddelaar moet ervoor waken om niet in die val te lopen.

Bovenstaande conflictsituaties zijn slechts voorbeelden van situaties waarin bemiddeling waarschijnlijk niet geïndiceerd is. Voorbeelden van situaties die daartoe wel geschikt lijken, treft men aan in de onderstaande typologie.

a. Vriend-vijand-relaties

Er zijn echtparen die op een vriendschappelijke wijze willen scheiden en die zich vervolgens in de relatie coöperatief opstellen. De realiteit van het zich losmaken van het huwelijk kan echter meer spanningen met zich meebrengen dan zij verwacht hadden, vooral wanneer er tegelijkertijd nieuwe partners in het spel komen. Verdriet en woede kunnen gemakkelijk worden ontkend. In dergelijke situaties kan bemiddeling een manier zijn om de kritische fase te overbruggen waarin de relatie opnieuw wordt vastgesteld en het gezin wordt gereorganiseerd.

b. Niet communicerend

Echtparen die niet meer met elkaar communiceren ontwijken elkaar veelal in hun gedragingen. De problemen in het huwelijk kunnen een jaar lang bestaan hebben zonder dat er sprake was van een duidelijk conflict. Beide partners worden steeds eenzamer, gedeprimeerder en ongeruster. Als één van beiden besluit te vertrekken, is dit een eenzijdig genomen beslissing waarvan de plotselinge uitvoering een schok kan veroorzaken bij de onvoorbereide partner. Over belangrijke kwesties als scheiding, voogdij, zorg voor de kinderen en financiële zaken wordt niet gesproken waardoor er gevoelens van onzekerheid en onveiligheid blijven bestaan. De kinderen wordt niet verteld waarom de afwezige ouder weg is gegaan en ook niet of en wanneer zij deze ouder terug zullen zien. Bemiddeling is een manier om deze destructieve stilte te doorbreken en kan helpen de hiaten in de communicatie op te vullen. In sommige gevallen kan het een beperkte maar constructieve dialoog bewerkstelligen die het echtpaar kan blijven voortzetten nadat de bemiddelaar zich heeft teruggetrokken.

c. Open conflict

Een open conflict wijst op het bestaan van een actieve relatie. De energie die hier gebruikt wordt in het elkaar bestrijden kan via bemiddeling omgezet worden in positief gedrag ten aanzien van elkaar. Het kan voorkomen wanneer signalen verkeerd worden geïnterpreteerd of wanneer onvervulde behoeften strijdig zijn

met die van andere gezinsleden. Met het toenemen van de spanningen kan er opeens een ernstige crisis ontstaan waarbij zich fysiek geweld kan voordoen. De ervaring de controle over het eigen handelen te verliezen of de angst daarvoor kan zeer verontrustend zijn. Mensen in een crisissituatie schamen zich veelal voor hun onvolwassen gedrag en zijn vaak bang dat zij niet meer in staat zullen zijn als volwassen individuen te functioneren.

Snelle en doeltreffende interventie van een bemiddelaar kan in dergelijke situaties uitkomst brengen. Gewelddadige gevoelens kunnen in gesprekken de vrije loop gelaten worden en de bemiddelaar kan een rustpunt zijn in wiens aanwezigheid destructieve impulsen kunnen worden beheerst. Een directe botsing van gevoelens kan een verhelderend effect hebben en leiden tot een duidelijker uitgesproken intentie om een voor beide partijen aanvaardbare regeling te treffen.

22

Elementen van het bemiddelingsproces

In het bemiddelingsproces kan men de volgende fasen onderscheiden:

1. Crisisinterventie
2. Communicatie en verduidelijking
3. Gezamenlijke besluitvorming
4. Reorganisatie van het gezin.

1. Crisisinterventie

Door de juridische procedure waarin twee partijen tegenover elkaar staan escaleert het conflict en wordt het verlies groter. Bemiddeling daarentegen draagt bij tot de vermindering van fysiek geweld en vermindert ook de angst voor het verlies van de persoonlijke identiteit en de dreigende gezinsontbinding. Individuen in de crisis van hun huwelijk ondergaan een ontbinding van hun gezinsleven en van de sociale systemen waarbinnen zij leven. Ook lijden zij onder hun eigen ambivalentie.

De bemiddelaar helpt beide partners om greep te krijgen op deze gevoelens door het vaststellen en ordenen van hun prioriteiten. In deze verwarrende situatie wordt het veelal als plezierig ervaren om over directe praktische kwesties te spreken. Deze interventie werkt niet slechts preventief, maar is ook een manier om de geestelijke gezondheid in zeer riskante situa-

ties gunstig te beïnvloeden. De bemiddelaar kan als een catalysator beschouwd worden bij intensieve en emotionele arbeid, met als resultaat een versterking van de eigen autonomie tijdens de overgangsfase van het huwelijk naar de scheiding.

2. Communicatie en verduidelijking

Het gevolg van de communicatie tussen de bemiddelaar en de beide echtgenoten, tussen de echtgenoten zelf en tussen de gezinsleden is een verduidelijking van vertroebelde en ingewikkelde situaties. Tevens wordt gekeken naar mogelijke alternatieven. Conflictregulering vangt dan ook aan met een poging de betrokkenen en hun interacties te begrijpen. Een conflict is nl. dikwijls eerder het resultaat van slecht verlopende communicatie dan van tegenstrijdige waarden en doelstellingen. Bemiddeling draagt bij tot het blootleggen van verkeerde veronderstellingen en onjuiste waarnemingen en geeft aanzetten tot een anders waarschijnlijk vermeden open communicatieproces. Scheidende echtparen zijn bovendien vaak slecht geïnformeerd en kunnen hulp nodig hebben om erachter te komen wat zij moeten weten. De bemiddelaar verschaft dan informatie over de juridische mogelijkheden en de gang van zaken op de rechtbank. Daarnaast maakt de bemiddelaar gebruik van zijn kennis van de ontwikkeling van de kinderen. Hij verdiept zich er in hoe zij reageren op conflict en verlies en zich beter leren aanpassen aan enerverende situaties. Het project in Bristol stimuleert niet dat de kinderen betrokken worden in het uitwerken van de beslissingen van hun ouders over de toekomst van hun relatie, de inschakeling van derden en de afhandeling van financiële en juridische kwesties. Als een aantal van die beslissingen is genomen, kan de bemiddelaar het echtpaar de taak opleggen om, liefst samen, met hun kinderen om de tafel te gaan zitten en met hen die regelingen te bespreken die zij moeten weten.

3. Gezamenlijke besluitvorming

De onpartijdige bemoeienis van de bemiddelaar met beide ouders herstelt het evenwicht dat verstoord is door de eenzijdige beslissingen die de ene partner de andere oplegt. Uit onder-

zoek is gebleken dat het eenzijdige karakter van de beslissing tot echtscheiding een belangrijke invloed heeft op andere beslissingen. Aangezien 70% van de echtscheidingsverzoeken door vrouwen worden ingediend, wordt het initiatief tot bemiddeling vaak door mannen genomen. Zij doen dit om langs deze weg aandacht te krijgen voor hun zienswijze en met name om hun aanspraak inzake voogdij of omgangsrecht gestalte te geven.

De bemiddelaar heeft een tweeledige rol. Hij bewaakt het evenwicht in het proces waarin de beide partners elkaar aftasten in het naar voren brengen van hun aanspraken. Voorts houdt hij zich bezig met het in positieve zin herformuleren van polariserende vragen als 'Wie van ons is de beste ouder?' of 'Is bezoek slecht voor de kinderen?'. Dergelijke vragen worden door de bemiddelaar vertaald als: 'Hoe kunt u, als ouders, direct betrokken blijven bij het leven van uw kinderen'. Een dergelijke handelwijze biedt tegenspel tegen de neiging van betrokkenen om de verantwoordelijkheid voor de besluitvorming van zich af te schuiven en aan een derde over te laten. Individuele behoeften en waarden moeten worden erkend en gerespecteerd omdat dit de onderlinge rivaliteit vermindert. Van de mate van betrokkenheid in de besluitvorming hangt het af of de beslissing door betrokkenen wordt geaccepteerd en uitgevoerd. Bovendien hebben wederzijds genomen beslissingen het voordeel dat zij meer flexibel en informeler van aard zijn. De behoeften van kinderen veranderen tijdens het opgroeien en de beslissingen moeten daaraan aangepast kunnen worden. Op een tijdstip dat het gevoel van eigenwaarde bijzonder laag kan zijn, moet de bemiddelaar laten blijken dat hij een groot vertrouwen heeft in de bekwaamheid van de scheidende ouders om constructieve beslissingen zelf te nemen. Op die manier herstelt het bemiddelingsproces het zelfvertrouwen en biedt het een optimistischer kijk op de toekomst.

4. Reorganisatie van het gezin

De verwachting dat één van de ouders de rollen van beide ouders zal gaan combineren, plaatst de ouder onder grote spanning, vooral onder de minder gunstige leefomstandigheden

die gewoonlijk het gevolg zijn van een scheiding. Kinderen vertonen vaak de neiging de rol van de vertrekkende ouder op zich te nemen of krijgen die rol toebedeeld. Zij kunnen een verbond aangaan met één van beide ouders, die zij beschermen en verdedigen, waarmee zij de afwezige ouder gedeeltelijk vervangen. De eerste taak bij het bevorderen van de reorganisatie van het gezin na de scheiding is de roldefinitie: het scheiden van de rol van de kinderen van die van de volwassenen en van de rol van echtgenoot van die van ouder. De bemiddelaar kan meewerken aan dit proces door de rollen en interacties binnen het gezin te identificeren en hij kan bepaalde gezinsleden specifieke taken geven.

25 Hoewel de echtscheiding gewoonlijk resulteert in het opzetten van twee huishoudens, dat van de moeder en dat van de vader, kunnen deze twee subsystemen opgevat worden als een organische eenheid, dat wil zeggen een dubbel kerngezin. Uit onderzoek is gebleken dat het behoren tot een dergelijk gezin niet schadelijk is voor de gezonde ontwikkeling van kinderen, als zij zich vrijelijk en gemakkelijk tussen de twee huishoudens kunnen bewegen.

In een tijd van sterke vermindering van de overheidsuitgaven kan een land zich geen kostbare juridische procedures veroorloven die geschillen welke ogenschijnlijk worden beslecht, slechts verscherpt en verlengt. Kinderen leren averechts reageren op conflicten in navolging van de negatieve ervaringen en gedragingen van hun ouders. De oplossing van gezinsconflicten heeft belangrijke implicaties, ook voor mogelijke toepassing op conflictsituaties in andere sociale systemen.

Verder onderzoek op het hierboven besproken terrein is geboden.

Nieuwe vormen van samenwerking tussen advocaten en maatschappelijk werkers en nieuwe modellen van conflictoplossing, kunnen tijdelijke steun geven, die zowel ten goede komt aan de scheidende individuen als aan de gezinnen waartoe zij behoren.

De speciaal preventieve effecten van arrestatie bij mishandeling binnen het gezin*

door Lawrence W. Sherman en Richard A. Berk

Sinds het begin van de jaren zeventig is veel sociologische literatuur verschenen over de vraag hoe straf het individuele gedrag kan beïnvloeden. Men kan daarbij twee theorieën onderscheiden en wel die, waarin er van wordt uitgegaan dat straf delinquenten er van afschrikt hetzelfde feit opnieuw te plegen en die, waarin gesteld wordt dat straf juist een omgekeerd effect heeft, doordat mensen die als delinquent worden geëtiketteerd een secundaire afwijking ontwikkelen.

26

Voor geen van deze beide theorieën bestaat consistent empirisch bewijs. Er zijn wel onderzoekers die zeggen dat hun onderzoek aantoonde dat na bestraffing het ongewenste gedrag afneemt, maar er zijn er ook, die stellen dat hun onderzoek juist een toename daarvan bewijst. Over het algemeen lijden al deze onderzoeken echter aan fouten in de opzet of in de methodologische uitwerking en er kunnen dan ook geen wetenschappelijk verantwoorde conclusies uit worden getrokken.

Daar komt nog bij dat het heel waarschijnlijk is, dat straf niet onder alle omstandigheden hetzelfde effect heeft, maar dat er verschillende effecten zijn op verschillende mensen onder verschillende omstandigheden. Dit betekent dat een onderzoek naar het effect van straf op bepaalde mensen onder bepaalde omstandigheden nooit de theorie in zijn algemeenheid kan bewijzen.

Het hier beschreven onderzoek heeft betrekking op het effect van straf, in bepaalde omstandigheden opgelegd voor een bepaald strafbaar feit. Gedurende een periode van 18 maanden werd door de politie in Minneapolis bij gevallen van mishandeling binnen het

* Dit is een verkorte weergave van: 'The specific deterrent effects of arrest for domestic assault'. Washington, Police Foundation, 1983 (paper).

gezin** één van de volgende drie ingrepen toegepast: arrestatie, het geven van advies aan het gezin of het bevel aan de verdachte om het huis voor enige tijd te verlaten. Deze ingrepen werden willekeurig over de zich voordoende gevallen verdeeld. Het relatieve succes van arrestatie is van belang voor de controverse tussen afschrikkings- en etiketteringstheorieën.

Politie en mishandeling binnen het gezin

Uit allerlei Amerikaanse onderzoeken blijkt dat de politie een zekere weerzin heeft tegen het verrichten van arrestaties bij mishandeling binnen het gezin en hiertoe alleen in bepaalde omstandigheden overgaat, voornamelijk als het slachtoffer er op aandringt of als de verdachte de politie beledigt. Over het algemeen probeert de politie 'het uit te praten', uit zij bedreigingen tegen de strijdende partijen of draagt zij één van die partijen op het huis voor enige tijd te verlaten. Slechts in een vrij klein percentage van de gevallen gaat zij over tot arrestatie.

Tegen dit beleid is nogal wat verzet gekomen van feministische groeperingen, die soms zelfs via de rechter geprobeerd hebben de politie te dwingen altijd te arresteren als een vrouw door haar man mishandeld is en die ook druk uitoefenen op de wetgevers om arrestatie in deze gevallen verplicht te stellen.

Deze feministische kritiek vond steun in een onderzoek dat aantoonde dat in 85% van de in het onderzoek betrokken gevallen waarin een man zijn vrouw doodde de politie in de afgelopen twee jaar tussenbeide was gekomen, maar uit het materiaal kon niet afgeleid worden of het doen van meer of minder arrestaties het aantal gevallen van moord of doodslag beïnvloed zou hebben.

In elk geval staat een politieman bij mishandeling binnen het gezin voor de keuze tussen drie opties waarop van verschillende zijden wordt aangedrongen: 1) zijn *collega's* zullen waarschijnlijk tijdelijk gedwongen separatie (bevel om het huis te verlaten) aanbevelen, om vrede op korte termijn te bereiken; 2) degenen die hem *opleiden* zullen hem aanbevelen met de

** Onder 'gezin' vallen hier ook andere samenlevingsvormen dan het huwelijk.

partijen te praten om de onderliggende oorzaak van de ruzie op te sporen (dit impliceert dat beide partijen schuldig worden geacht); 3) de plaatselijke *vrouwengroepen* willen dat het slachtoffer beschermd wordt (wie er 'schuld' heeft is wettelijk irrelevant) en dat het strafrecht wordt toegepast om de verdachte in de toekomst af te schrikken van het plegen van dergelijke daden.

Als de politie ook nog kennis neemt van de etiketterings- en de afschrikkingsliteratuur wordt de zaak er voor hem niet eenvoudiger op. Volgens de eerste theorie zal bemiddelend optreden van de kant van de politie geboden zijn om recidive te voorkomen. De afschrikkingsliteratuur zal echter argumenten aandragen om tot arrestatie over te gaan.

De opzet van het onderzoek

28

Om enig empirisch licht te werpen op deze tegenstrijdige aanbevelingen is bij de politie in Minneapolis een onderzoek uitgevoerd waarbij arrestatie, een bevel om het huis te verlaten (wij zullen korthedshalve in het vervolg van dit stuk over separatie spreken) en het geven van advies, hetgeen een verzoeningspoging kon inhouden, willekeurig werden toegepast bij mishandeling binnen het gezin. Daarbij werd in een periode van zes maanden na iedere ingreep de frequentie en de ernst van eventuele recidive gemeten. Het onderzoek had alleen betrekking op gevallen van mishandeling, waarin zowel dader als slachtoffer aanwezig waren als de politie arriveerde. In deze gevallen mag de politie op grond van het strafrecht van Minnesota arresteren, maar hoeft dat niet te doen. Gevallen van zware mishandeling werden om ethische redenen van het onderzoek uitgesloten.

Iedere politie-ambtenaar had een blok met rapport-formulieren bij zich met verschillende kleuren voor de drie verschillende ingrepen. Iedere keer dat hij een situatie tegenkwam die voldeed aan de criteria van het onderzoek moest hij de ingreep toepassen die werd aangegeven door het bovenste formulier op zijn blok. De formulieren waren genummerd en voor iedere politieman in willekeurige volgorde gerangschikt.

Leden van het onderzoeksteam zouden bij een

steekproef van de surveillancediensten meerijsen om te kijken of de willekeurige volgorde in acht werd genomen. Nadat de ingreep was toegepast moest de politiemans het formulier invullen en het bij het onderzoeksteam inleveren. Dit team hield bij in welke volgorde de formulieren binnen kwamen, om zo na te gaan of de volgorde van het blok in acht werd genomen.

Vervolgens werd door een lid van het team, dat hoofdzakelijk bestond uit vrouwen uit minderheidsgroepen, contact gezocht met het slachtoffer voor een lang interview onder vier ogen, gevolgd door telefonische follow-up interviews eens in de twee weken gedurende 24 weken. Deze interviews waren er in de eerste plaats op gericht frequentie en ernst van de victimizatie veroorzaakt door de verdachte na de politie-ingreep te meten. Tevens werden gedurende zes maanden na de ingreep alle politierapporten verzameld waarin de naam van de dader voorkwam.

29

De uitvoering van het onderzoek

Bij de uitvoering van het ontwerp bleken een paar afwijkingen van het oorspronkelijke plan noodzakelijk. Aanvankelijk zou aan de 34 politie-ambtenaren uit de twee wijken van Minneapolis waar het desbetreffende delict het meeste voorkomt, gevraagd worden of zij mee wilden doen. Zij stemden op één na toe, maar op een drie-daagse conferentie die met hen werd gehouden ter voorbereiding van het experiment, werden allerlei nieuwe redenen vastgesteld waarom zaken van het onderzoek werden uitgesloten. Bijvoorbeeld een poging van de verdachte om de agent te mishandelen, aanhoudende drang van het slachtoffer om te arresteren e.d. Aangezien de politiemans moest beoordelen of deze situaties zich voordeden kon dit implicaties hebben voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, hetgeen verderop zal worden besproken.

Het experiment begon op 17 maart 1981 en na een paar maanden werd duidelijk dat slechts 15 tot 20 politiemensen inderdaad formulieren inzonden en de maandelijkse vergaderingen bezochten en dat er binnen een jaar niet voldoende zaken binnen zouden komen. Er werden

nog 18 politiefunctionarissen ingeschakeld, maar ook van hen deden de meesten niet echt mee. Drie van de oorspronkelijke deelnemers leverden bijna 28% van de zaken in. Op de consequenties hiervan voor de betrouwbaarheid komen we later terug.

Het staat wel vast, dat de politie-ambtenaren van tijd tot tijd zijn afgeweken van de regels van het ontwerp. Gedeeltelijk is dit te wijten aan vergeetachtigheid (het blok thuis laten), gedeeltelijk aan onduidelijkheid over de vraag hoe de regels moesten worden toegepast en aan het feit dat niet alle gevallen door de regels werden gedekt.

Het is niet duidelijk of er ook opzettelijk van het ontwerp is afgeweken. Het plan om onderzoekers mee te laten rijden viel in duigen omdat er een onverwacht laag aantal gevallen was dat aan de criteria voldeed, zodat de onderzoekers wekenlang mee moesten rijden om één geval mee te maken. Ook het idee om onderzoekers met hun eigen auto met een politieradio rond te laten rijden, zodat zij op gevallen waarvan zij hoorden af konden gaan, mislukte.

30

Er zijn dus twee mogelijkheden die de opzet verstoord kunnen hebben. Om te beginnen is het mogelijk, dat politiemensen omdat ze de door het blok aangegeven ingreep niet geschikt vonden, bepaalde gevallen buiten het experiment hebben laten vallen. Dit heeft natuurlijk invloed op de betrouwbaarheid. Verder reden ze met z'n tweeën in een auto, waarbij de één chauffeur is en de ander de zaken registreerde. Het blok van deze laatste moest aangeven welke ingreep werd gekozen, maar zij kunnen de rollen verwisseld hebben als het bovenste formulier van het andere blok een ingreep aangaf die hen meer aanstond. Dit zal echter vermoedelijk niet vaak gebeurd zijn omdat het gemakkelijker is helemaal niets in te vullen.

Tabel 1 laat zien, in hoeverre inderdaad de voorgeschreven ingrepen werden toegepast. Dit was bij arrestatie duidelijk vaker het geval dan bij de beide andere ingrepen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in moeilijke gevallen, wanneer advies of separatie niet werkten, (de betrokkene weigerde bijv. om het pand te verlaten) werd teruggevallen op arrestatie. Dit had eventueel een kunstmatige ondersteuning van de etiketteringstheorie kunnen

meebrengen, omdat er in de groep gearresteerden relatief veel 'bad guys' voorkwamen.

Tabel 1. Voorgeschreven en toegepaste ingrepen in gevallen van mishandeling binnen het gezin

Voorgeschreven ingreep	Toegepaste ingreep				
	arrestatie	advies	separatie	andere	totaal
arrestatie	91 97,85%	0 0,0%	0 1,08%	1 1,08%	93 28,18%
advies	19 17,27%	84 76,36%	5 4,55%	2 1,82%	110 33,33%
separatie	26 20,47%	5 3,94%	83 65,35%	13 10,24%	127 38,48%
totaal	136 41,21%	89 26,97%	89 26,97%	16 4,85%	330

31

Bij een verfijnde statistische analyse van het materiaal werd — zoals te verwachten was — aangetoond dat voor de keuze van de toegepaste behandeling de voorgeschreven behandeling de belangrijkste factor was. Er bleken echter nog drie andere variabelen statistisch significante invloed te hebben: of de politie vond dat de verdachte onbeschoft was, of gerapporteerd werd dat hij de politie trachtte aan te vallen en of er wapens werden gebruikt. Achtergronden en eigenschappen van slachtoffer en dader bleken niet van invloed.

De interviews

Hoewel veel moeite werd gedaan de slachtoffers te localiseren, slaagde het onderzoeksteam er maar in 205 van de 330 gevallen in om het aanvangsinterview af te nemen. Voor dit interview werd 20 dollar betaald. Met de niet betaalde telefonische interviews ging het nog slechter. Toen door de telefoon weinig geweld werd gemeld ging men er toe over ieder vierde interview persoonlijk te houden, waarbij meer gewelddadigheid aan het licht kwam. Er is absoluut geen bewijs dat de toegepaste ingreep invloed had op de beslissing om een interview toe te staan. Dit wil zeggen, dat de afgenomen interviews een betrouwbaar beeld geven van de effecten van de toegepaste ingrepen in de 258 gevallen waarin de voorgeschreven ingreep werd toegepast.

Tabel 2 geeft een overzicht van de gegevens die uit de aanvangsinterviews naar voren kwamen.

Tabel 2. Gegevens over slachtoffers en verdachten

A. <i>Werkloosheid:</i>	slachtoffers	61%
	verdachten	60%
B. <i>Relatie van verdachte tot slachtoffer:</i>		
gescheiden of gescheiden levende echtgenoot		3%
ongehuwde mannelijke minnaar		45%
huidige echtgenoot		35%
vrouw of vriendin		2%
zoon, broer, kamergenoot, overig		15%
C. <i>Vroegere geweldplegingen en politie-interventies:</i>		
slachtoffer mishandeld door verdachte in de afgelopen zes maanden		80%
politie-interventie in huiselijke twist in de afgelopen zes maanden		60%
echtpaar heeft maatschappelijke begeleiding		27%
D. <i>Gemiddelde leeftijd:</i>	slachtoffers	30 jaar
	verdachten	32 jaar
E. <i>Opleiding:</i>	<i>slachtoffers</i>	<i>verdachten</i>
minder dan 'high school'	43%	42%
alleen 'high school'	33%	36%
meer dan 'high school'	24%	22%

32

Het percentage werklozen is in een gemeenschap waar slechts 5% werkloosheid heerst, opvallend hoog maar het is niet onwaarschijnlijk dat alle bovenstaande cijfers dicht liggen bij die, welke voor mishandeling binnen het gezin gelden in andere grote Amerikaanse steden.

Ingreep en recidive

Of er recidive had plaatsgevonden in de eerste zes maanden na de ingreep, m.a.w. of wat met de ingreep werd beoogd was mislukt, werd om te beginnen vastgesteld aan de hand van alle beschikbare politierapporten waarin de naam van de verdachte voorkwam als opnieuw verdacht van of gearresteerd wegens mishandeling binnen het gezin. In het totaal bleek in 17,5% van de gezinnen een mislukking te hebben plaatsgevonden. Bij verschillende statistische bewerkingen van de gegevens die betrekking hadden op de 258 gevallen waarin de voorgescreven behandeling was toegepast, bleek steeds dat separatie de hoogste recidive had (29%) en

dat arrestatie de recidive statistisch significant verminderde (10%). Ten aanzien van de ingreep 'advies' kon geen statistisch verschil worden vastgesteld. Een andere maat voor het succes van de ingrepen werd ontleend aan de interviews met de slachtoffers. Hier werd als mislukking beschouwd een geval waarin binnen zes maanden na de ingreep een nieuwe mishandeling, een vernieling van eigendom of een bedreiging met mishandeling plaatsvond.

Volgens deze maatstaf mislukte 26,7% van de 161 verdachten over wie deze gegevens bekend waren. Ook hier blijkt bij statistische bewerking arrestatie het meest effectieve middel te zijn (18% mislukking) maar advies heeft nu het hoogste mislukkingpercentage (40%).

Nu kan men natuurlijk opmerken, dat het logisch is dat arrestatie het meeste effect heeft, omdat wie opgesloten is nu eenmaal geen mishandeling in zijn gezin kan plegen. Uit de aanvangsinterviews blijkt echter dat 43% van de gearresteerden binnen een dag werd vrijgelaten en 86% binnen een week en dat slechts 14% langer dan een week vast zat. Bij het eerste follow-up-interview was iedereen in vrijheid gesteld.

In dit verband is het ook van belang te kijken naar het opnieuw voorkomen van gewelddadigheid kort nadat de politie had ingegrepen.

Tabel 3 laat zien hoe snel een hereniging van de huisgenoten plaatsvond en hoever van hen, volgens het slachtoffer, al de eerste dag na de ingreep weer begonnen te ruziën of weer overgingen tot fysiek geweld.

Tabel 3. Moment van hereniging en recidive na politie-ingreep

Ingreep	Moment van hereniging				(N)	ruzie binnen een dag	geweld binnen een dag
	binnen een dag	meer dan een dag maar minder dan een week	langer of helemaal niet				
Arrestatie	38%	30%	32%	(N = 76)	(1)	(0)	
Separatie	57%	31%	10%	(N = 54)	(4)	(0)	
Advies	—	—	—	(N = 72)	(2)	(1)	
N = 202							

Uit deze cijfers blijkt duidelijk, dat *alle* ingrepen van de politie voor een tijdsverloop van 24 uur een eind maakten aan het geweld en dat er in dat tijdsverloop zelfs maar weinig nieuwe ruzies waren. Dit wijst er niet op, dat arrestatie alleen maar effectief is omdat deze ingreep

verdere mishandeling onmogelijk maakt. Er is ook geen bewijs dat aantoonde dat gearresteerde verdachten wraak zouden nemen op het slachtoffer nadat zij vrij gelaten zijn.

Discussie en conclusies

Het is natuurlijk de vraag, of de door ons gehanteerde maatstaven voor mislukking betrouwbaar zijn. De 'officiële' maatstaf laat ongetwijfeld een groot aantal recidivegevallen onvermeld, omdat deze hetzij niet zijn aangegeven, hetzij niet zijn geregistreerd door de politie. Het is niet waarschijnlijk dat de politie bij het al dan niet registreren heeft geselecteerd naar toegepaste ingreep in het vorige geval, omdat bij het nieuwe geval bijna steeds andere politiemensen betrokken waren. Wel kan het zijn dat verdachten die de eerste keer opgepakt werden, de tweede keer niet op de komst van de politie gewacht hebben en de politie zegt dat zij minder vaak registreert, als de verdachte niet aanwezig is. Hieraan zou dus steekhoudende kritiek op de onderzoeksresultaten kunnen worden ontleend, als we niet ook de gegevens uit de interviews hadden. Het is ook mogelijk dat het succes van arrestatie dat volgens de officiële maatstaf gevonden wordt, samenhangt met een tegenzin van de slachtoffers om opnieuw de politie te bellen. Voor sommigen van hen was de arrestatie nl. een ongewenste ingreep zodat ze niet wilden riskeren dat dit opnieuw gebeurde. Maar het is niet waarschijnlijk dat ze dezelfde aarzeling zouden voelen t.a.v. de interviews en de gegevens uit de interviews wijzen in dezelfde richting als die uit de politieregisters.

Ook bij de interviews werden waarschijnlijk niet alle gevallen vermeld die zich hebben voorgedaan, maar er is geen reden te bedenken waarom er op dit punt verschil zou bestaan t.a.v. de toegepaste ingreep, dus het feit dat de gegevens niet volledig zijn, maakt ze voor ons doel niet minder betrouwbaar.

Een veel groter probleem ligt in het feit dat de ingrepen separatie en advies niet nauwkeurig omschreven zijn. Als advies altijd bestaan had uit een 'goede' verzoeningspoging, zou dit misschien meer effect hebben gehad dan arrestatie. Meer algemeen: het effect van arrestatie is alleen aangetoond in verhouding tot de ande-

re ingrepen. Als deze laatste inhoudelijk zouden veranderen, zou het relatieve succes van arrestatie ook kunnen veranderen.

Hierboven hebben we al aangestipt, dat een paar politiemensen een onevenredig groot aantal zaken heeft gerapporteerd. Het zou dus kunnen zijn dat wij niet het verschil tussen verschillende ingrepen onderzocht hebben, maar de vaardigheid van bepaalde politiemensen om arrestatie bijzonder effectief te laten zijn in verhouding tot andere ingrepen. Wij zijn begonnen de mogelijkheid te onderzoeken dat het verschil zit in de *manier waarop* een ingreep wordt toegepast, maar deze vraag ligt buiten het bestek van dit artikel. Verder is Minneapolis nauwelijks representatief voor alle andere steden. De politie daar heeft vele ongebruikelijke trekken en in andere steden worden verdachten misschien langer of korter vastgehouden.

36

Voordat gezegd kan worden dat de gevonden resultaten algemene gelding hebben, zal het onderzoek in andere steden herhaald moeten worden.

Ook als we dit voorbehoud in acht nemen, kunnen we zeggen dat er in elk geval geen ondersteuning gevonden is voor de theorie van de secundaire afwijking. Arrestatie maakte in ons onderzoek de zaak zeker niet slechter, maar maakte hem waarschijnlijk beter. Natuurlijk valt er op dit punt nog wel iets op te merken. In het bijzonder, dat in de zes maanden voorafgaande aan het feit meer dan 80% van de verdachten het slachtoffer al eens had mishandeld en dat dit in 60% van de gezinnen tot politie-interventie had geleid. Het is dus mogelijk dat vele van de verdachten al eens de nadelige effecten van een sanctie van de politie hadden ervaren en dat — in termen van de etiketteringstheorie — de secundaire afwijking al bestond, waardoor een maximum bereikt was voor de effecten van straf. In dat geval had arrestatie echter vermoedelijk minder effectief moeten zijn in gezinnen waar recent een politie-ingreep had plaatsgevonden, maar hiervan bleek niets. Er zullen echter nog verdergaande analyses van het materiaal worden gemaakt, waarbij zal worden gezocht naar interactie tussen het effect van ingrepen van de politie en de strafrechtelijke geschiedenis van de verdachten.

Het onderzoek bewijst natuurlijk niet, dat

afschrikking in het algemeen werkt, maar op grond van de resultaten kan gezegd worden, dat afschrikking een realiteit is ten aanzien van mannelijke verdachten in zaken van mishandeling binnen het gezin. En deze resultaten zijn verkregen in een onderzoek dat een ongevoel solide opzet had. Het lijkt er op, dat straffen iets uit haalt.

Aanbevelingen

Uit het bovenstaande kunnen enige aanbevelingen voor het beleid gestedilleerd worden. De politie is van oudsher niet erg geneigd om in geval van mishandeling binnen het gezin tot arrestatie over te gaan, deels omdat zij vrezen dat de zaak hierdoor zal verergeren, omdat het een geringe sanctie is, die niet zal afschrikken, maar die wel wraakgevoelens bij de verdachte zal oproepen. Uit de gegevens blijkt dat voor een dergelijke vrees geen grond bestaat.

37 De politie heeft ook vaak het gevoel dat zij tijd verknoeit bij een arrestatie, omdat er geen snelle en strenge straf van de rechter op pleegt te volgen. Uit het onderzoek blijkt echter, dat arrestatie een onafhankelijke bijdrage kan leveren aan de afschrikkende werking van het strafrechtssysteem.

Aanbevolen wordt dus om arrestatie als normale reactie op mishandeling binnen het gezin te hanteren, die altijd wordt toegepast tenzij er goede duidelijke redenen zijn om aan te nemen dat een schadelijk effect zal optreden. Er wordt dus niet aanbevolen *altijd* arrestatie toe te passen in dit soort gevallen. Zelfs als de resultaten van het onderzoek bevestigd zouden worden door replicaties in andere steden, blijft het mogelijk dat arrestatie beter werkt voor bepaalde verdachten dan voor anderen en in bepaalde omstandigheden dan in andere. Daarom kan aan de politie beter een zekere beslissingsvrijheid gelaten worden. Bovendien hoort het uitoefenen van discretie nu eenmaal tot het politiewerk, en het opleggen van de verplichting om arrestatie toe te passen is een uitnodiging tot ontduiking.

Het 'carrière-verloop' van drughandelaren en drugsmokkelaars*

door Patricia A. Adler en Peter Adler

Inleiding

Tot nu toe is de wereld van topfiguren in de handel in soft drugs geen onderwerp van sociologisch onderzoek geweest. De onderzoeken naar drughandel betroffen altijd de tussen- of de kleinhandel: het ging daarbij om aankopen van hooguit 100 kilo marihuana of een paar ons cocaine per keer. Van deze studies is alleen in die van Lieb en Olsen (1976) het carrière-verloop van de handelaar bestudeerd.

38

In de hier behandelde studie staat centraal het carrière-patroon van de top in de handel in en smokkelarij van marihuana en cocaine. De handel in niet-roesverwekkende hallucinogenen, zoals LSD en mescaline, die vaak ook tot de soft drugs gerekend worden, is niet bestudeerd, aangezien ze in de Verenigde Staten zelf geproduceerd worden en worden verhandeld door andere personen dan de door ons onderzochte. Eerst zullen de plaats en methode van onderzoek beschreven worden. Dan volgt een beschrijving van de wijze waarop men in de drughandel terechtkomt en van de verschillende wegen waarlangs men aan de top komt. Daarna worden de veranderingen in de carrière van oudgedienden bekeken en worden de verschillende tegengestelde krachten geschetst die deze mensen er toe brengen uit de drughandel te stappen of juist er mee door te gaan. Voorts komen de problemen aan bod die inherent zijn aan het de rug toekeren van deze deviante wereld.

Plaats en methode van onderzoek

De studie vond plaats in Southwest County, een district dat deel uitmaakt van een groot

* Dit is een verkorte weergave van: Shifts and oscillations in deviant careers: the case of upper-level drug dealers and smugglers.

In *Social Problems*, 31e jrg., nr. 2, december 1983, blz. 195-207.

verstedelijkt gebied in het zuidwesten van Californië aan de Mexicaanse grens. Southwest County bestaat uit een aantal kustplaatsen aan de Grote Oceaan, een gunstig gelegen gebied om grootschalige drughandel te bedrijven.

De smokkelaars haalden hun marihuana uit Mexico met duizend kilo tegelijkertijd en hun cocaïne uit Colombia, Bolivia en Peru, waarbij het om hoeveelheden van tussen de 10 en 40 kilo ging. Ofwel zij volstonden met het direct 'doorleveren' van de totale hoeveelheid, waarbij de winst tussen de twee en vijf dollar per kilo marihuana en vijfduizend dollar per kilo cocaïne lag, of ze gingen zich bezig houden met het 'echte dealen', d.w.z. het verhandelen van kleinere hoeveelheden tegelijkertijd, met een grotere winst per kilo. In het laatste geval werd de cocaïne gewoonlijk versneden met manitol, procaine of inositol. We komen dan van de smokkelaars terecht bij de handelaren, waarbij een onderscheid gemaakt kan worden naar het niveau waarop ze opereren. De 'groothandelaren' in marihuana kochten direct van de smokkelaars hoeveelheden van tussen de driehonderd en duizend blokken (gemiddeld 1 kilo per stuk) en verkochten dit in partijen van honderd tot driehonderd aan de 'multi-kilo dealers', die ook nog tot de top-drughandelaren gerekend worden. Deze leverden partijen van tussen de 25 en 100 blokken aan midden-niveau dealers, waarna het via de kleinere en nog kleinere dealers bij de consument terecht kwam.

Bij elke stap werd de prijs hoger afhankelijk van de volgende factoren: a) aankoopkosten, b) transportkosten, c) de geschatte mate van risico, d) de kwaliteit, e) het algemene prijsniveau op de drugmarkt.

De cocaïneprijzen waren veel beter voorspelbaar. De smokkelaar of degene die de totale gesmokkelde partij had opgekocht, verkocht de waar in hoeveelheden van 1 tot 10 kilo aan 'pond dealers' voor 60.000 dollar per kilo (aankoopkosten in Zuid-Amerika 10.000 dollar). Dezen verkochten, na weer versneden te hebben, hoeveelheden van een pond (30.000 dollar) en een half pond (15.000 dollar) aan de 'ons dealers', die het op hun beurt versneden en voor tweeduizend dollar per ons verkochten aan het 'middenkader' van het dealernet. Na nog één of meermalen versneden en doorverkocht te zijn

werd het tenslotte door de consument per gram of minder aangeschaft.

In tegenstelling tot de kleinere handelaren waren degenen aan de top volledig werkzaam als drug-handelaar of smokkelaar. Eventuele andere werkzaamheden dienden slechts als dekmantel. Ongeveer de helft van de 65 door ons bestudeerde personen waren succesvol. Sommigen verdienden zelfs tegen de 750.000 dollar per jaar. De andere helft was voortdurend bezig het hoofd boven water te houden. Soms speelden ze quite en soms leden ze verlies.

Het exacte aantal personen dat zich op het hoogste niveau met de handel en smokkel in drugs bezighield kon niet geschat worden; vanwege het geheime karakter van deze werkzaamheden. Wel kon vastgesteld worden dat ze allen tot dezelfde sociale kring behoorden, waarvan de leden een zogenaamd 'snel' (veel drugs, parties, ongebonden sex en reizen) bestaan nastreefden. De drugwereld op dit niveau was tamelijk homogeen: voornamelijk blanken, afkomstig uit de middenklasse, met geen of slechts een klein criminaliteitsverleden. Hoewel tot de sociale kring zowel mannen als vrouwen behoorden, waren het veelal de mannen, variërend in leeftijd van 25 tot 40 jaar, die de drugzaken deden. Bij toeval kregen de onderzoekers toegang tot deze wereld. Ze leerden een aantal mensen, uit de buurt waar ze woonden, kennen, die intensief betrokken waren bij de smokkel van marihuana. Ze besloten toen gegevens te verzamelen over deze activiteiten via informanten en door soms openlijk, soms incognito het aantal contacten te vergroten. Intensieve participerende observaties in de periode 1974 tot 1980 werden aangevuld met ongestructureerde interviews, die op band werden opgenomen. Zo waren ze in staat het doen en laten van 65 handelaren en smokkelaars van nabij te volgen en tevens dat van een aantal anderen die tot dezelfde kring behoorden, zoals echtgenotes, vriendinnen, familie en kennissen.

De drie wegen waarlangs men aan de top van de drughandel kwam

a) De start onderaan de ladder

Degenen, die als kleine dealer begonnen, waren

regelmatige druggebruikers. In de praktijk zijn immers zwaar druggebruik en het handelen om zelf aan drugs te kunnen komen nauw met elkaar verbonden. Uit de literatuur blijkt dat veel van deze kleine dealers reeds stoppen na hun eerste veroordeling of financiële mislukking.

Zij, die op grote winsten uit zijn, krijgen na verloop van tijd een dagtaak aan de handel. Hun leeftijd varieert dan tussen de 15 en 22 jaar. Het gevolg van het reeds op jonge leeftijd beroepsmatig handelen in drugs is dat zij op andere arbeidsterreinen weinig of geen vaardigheden ontwikkeld hebben. Slechts een klein deel van deze dealers stootten na verloop van tijd door naar de top: ongeveer 20% van de door ons geobserveerde Southwest County dealers zijn op bovenomschreven wijze begonnen. Er kunnen twee factoren aangewezen worden. Ten eerste zijn de kleine dealers niet geneigd groot te denken. Ze hebben noch de motivatie noch de capaciteiten grote hoeveelheden tegelijk te verhandelen. Ten tweede was het voor de kleintjes die wel hogerop wilden moeilijk de juiste relaties op hogere niveaus te verkrijgen. Men was achterdochtig ten opzichte van nieuwe afnemers en gaf er de voorkeur aan zaken te doen via gevestigde kanalen of vrienden die men kon vertrouwen. Degenen die er wel in slaagden hogerop te komen, waren meestal elders gestart en kwamen pas naar Southwest County, nadat ze reeds het middenkader bereikt hadden. Ze kwamen af op de reputatie die dit gebied had als import- en groothandelsmarkt.

41

b) De ingang op middenniveau

Ongeveer 75% van de geobserveerde dealers en smokkelaars zijn hun carrière op het middenniveau gestart. Toekomstige topdealers begonnen meestal direct met het verhandelen van aanzienlijke hoeveelheden via de aankoop van 50 kilo 'commerciële' (d.w.z. van geringe kwaliteit) marihuana of één tot twee ons cocaïne. Ze kwamen in de handel terecht, nadat ze op een natuurlijke manier opgenomen waren in de kring van de jetset, waarin ook de tophandelaren en smokkelaars zich bewogen. Door deze groeiende sociale relaties binnen die subcultuur, kon het gebeuren dat ze op een be-

paald moment de beslissing namen zelf ook te gaan handelen. De motivatie was meestal gelegen in geld en een 'snelle' levensstijl.

Zij waren gemiddeld tussen de 25 en 35 jaar oud, reeds wonend in Southwest County en oefenden een ander beroep uit, voordat ze zich met drughandel gingen bezighouden. Velen hadden werkzaamheden, die voornamelijk in de nachtelijke uren uitgeoefend werden, zoals barkeeper, kelner of uitsmijter, of ze kwamen uit beroepen met onregelmatige of flexibele arbeidstijden, zoals het theater, onroerend goed handel, uitvinder etc. Slechts een klein deel had meer gestructureerde banen.

In de praktijk en door te leren van gemaakte fouten leerden ze de specifieke vaardigheden nodig voor de drughandel aan, zoals het opzetten van illegale transporten, het coördineren van mensen en materiaal en het voorkomen van arrestatie. Waren ze eenmaal volleerd, dan probeerden de meesten hun omzet te verhogen en vaak lukte hen dat ook.

42

c) Het smokkelen

Slechts 10% van de drugsmokkelaars in Southwest County waren voormalige tophandelaren die uit zichzelf overstapten op het smokkelen. De rest is daarin terecht gekomen op verzoek van de reeds gevestigde smokkelaars. Ongeveer de helft daarvan was afkomstig uit de bovenbeschreven sociale kring van drughandelaren, zonder dat ze enige ervaring met de handel hadden. De andere helft werd gerecruteerd uit het middenkader van de dealers, dat zoals we zagen, uit dezelfde kring afkomstig was. De aange trokken personen hadden specifieke vaardigheden die de gevestigde smokkelaar nodig had voor de uitvoering van zijn operaties. Genoemd kunnen worden, het besturen van een vliegtuig, navigeren, in het bezit hebben van veel geld of bepaalde apparatuur of de bereidheid drugs gedurende het transport te beheren en daarbij niet in paniek te raken.

Eén van de smokkelaars had een team in dienst dat iets groter dan gemiddeld was. Het bestond uit een piloot, een co-piloot tevens chauffeur en twee chauffeurs die de waar van de landingsplaats af verder vervoerden. Dan was er nog een piloot, die ook zelf handelde en smokkelde, maar voor deze baas werkte wanneer hij zelf

niets te doen had. De zesde man woonde op de plaats waar de marihuana was opgeslagen, distribueerde dit verder en als de baas het nodig vond, inde hij met geweld onbetaalde leveringen. De zevende man regelde de financiële en juridische zaken en voorzag de baas van een legaal uitzierende zakelijke façade. De leider zelf zorgde voor de organisatie, coördinatie, connecties en het geld.

De relatie tussen de smokkelaars en hun recruten kan getypeerd worden als vriendelijk paternalistisch, gericht op een blijvende trouw. Na zes maanden tot één jaar in een smokkelteam werkzaam te zijn geweest, kan de recruit voldoende geleerd hebben om zelf smokkeloperaties te organiseren. Sommigen zetten dan een nieuwe organisatie op, wat niet gemakkelijk is, aangezien het moeilijk is aan de juiste mensen te komen. Een andere methode is de organisatie van de patroon tegen betaling over te nemen, waardoor een hoop startproblemen voorkomen kunnen worden.

43

Het verdere verloop van de carrière

Een tweede fase in de carrière van de tophandelaar of smokkelaar, was die waarin hij, na eenmaal die top bereikt te hebben, steeds minder bekoord raakte van zijn beroep. Dit was het gevolg van het steeds routinematiger worden van het werk en van een overmatig druggebruik, met name cocaïne. De aanvankelijke sensatie van het handelen vervlakte.

Verder werden ze zich steeds meer bewust van de betrokken gevaren en konden ze er steeds slechter tegen als een voortvluchtige te leven. Meer en meer mensen uit hun omgeving kwamen in de gevangenis terecht of werden om het leven gebracht. Periodieke crises met sterke angstgevoelens traden op, waarin de veiligheidsmaatregelen vergroot werden en ze zich bijna geheel afsloten van de buitenwereld tot de druk van de ketel was. Een al maar groter gevoel van paranoia ging in hun dagelijks leven een rol spelen.

Ook begonnen ze het steeds vervelender te vinden geen deel uit te maken van de legale wereld en het leven met de vrienden, die niets met drugs te maken hadden, gescheiden te houden van hun illegale doen en laten. Hun blijvende omgang met mensen, die op het rechte pad zaten, ver-

grootte de stimulans zelf ook dat rechte pad op te gaan.

Al dit soort factoren leek er op te wijzen dat de voordelen van het stoppen met dealen op zouden wegen tegen de nadelen. De legale wereld, vroeger als saai beschouwd, werd getransformeerd tot een potentiële hemel.

Het er mee stoppen

Drie factoren weerhielden dealers en smokkelaars ervan te stoppen. Allereerst was er het voordeel op een eenvoudige manier geld te verdienen en de genoegens van het 'snelle' leven te smaken.

Ten tweede waren ze vergroeid met hun beroep en bonden hun relaties, die zowel zakelijk als sociaal waren, hen aan de wereld van de drugs. Ten derde was het moeilijk op legale wijze aan de slag te komen. Het was niet waarschijnlijk dat ze bij een legaal bedrijf in dienst konden komen, zodat hen slechts restte zelf iets op te zetten.

44

Degenen die er uit probeerden te stappen volgden over het algemeen één van de volgende vier patronen. Het meest voorkomende was dat ze het stoppen uitstelden tot ze nog één grote slag geslagen zouden hebben. Hier kwam het meestal niet van.

Dan waren er degenen, die direct wilden ophouden, maar nooit de daad bij het woord voegden, althans in hun optreden viel geen enkele verandering waar te nemen.

Het derde patroon hield in dat ze wel stopten met dealen of smokkelen, maar geen alternatieve bron van inkomsten zochten of vonden. Meestal waren ze plotseling gestopt wegens uitputting, de invloed van iemand buiten de drugwereld, of problemen met de politie of medewerkers. Wanneer ze door hun geld heen waren begonnen ze meestal opnieuw.

Tenslotte waren er ook die ander werk probeerden te vinden. Dat kon datgene zijn wat ze deden voor hun drugperiode of het werk dat ze gedurende hun drugberoep als façade voor de buitenwereld onderhielden, of een volkomen nieuw beroep. Hoewel sommigen in deze overgang slaagden, bracht elk van de drie alternatieven problemen met zich mee:

1) De meesten die hun oude beroep weer probeerden op te vatten, vonden dat dat veran-

derd was en tevens dat ze zelf veranderd waren. Verder waren ze niet bereid de vrijheid en spontaniteit, die met dealen en smokkelen verbonden zijn, op te geven.

2) Het gebruiken van het voormalige 'façade-bedrijf' als bron van inkomsten werkte niet, omdat dit soort bedrijven (meestal restaurants, bioscopen, autohandel en kleine winkels) veelal verliesgevend waren en dreven op het met drugs verdiende geld.

3) Veel dealers en smokkelaars gebruikten hun opgedane ervaring en hun relaties om een nieuw bedrijf op te zetten, zoals een import/export-bedrijf, productiebedrijf of handelsbedrijf. Ongeveer tien procent van de geobserveerde personen probeerde geleidelijk uit de drugwereld te stappen, door tijd en geld te spenderen aan hun legale bezigheid. Ze stopten pas volledig, wanneer ze er zich zeker van voelden zich door middel van hun nieuwe beroep te kunnen onderhouden. Net zoals bij de acute manieren van stoppen, gebeurde het ook hier vaak, dat geplande overgangen naar legale werkzaamheden niet doorgingen, omdat ze niet genoeg geld opleverden om de verlokkingen van de drugwereld de baas te blijven.

Naast deze vormen van vrijwillige terugtreding was er bij veertig procent van de onderzochte personen ergens in hun carrière een moment, waarop ze gedwongen werden te stoppen wegens financiële (ze waren opgelicht) of legale (arrestatie) omstandigheden, of vanwege een verkregen slechte reputatie (ze hadden zelf anderen opgelicht).

Tenslotte kan ook de dood een eind aan iemands carrière maken. Het gebeurde echter zelden, hoewel er veel over het gebruik van geweld gesproken werd, dat men door collega-dealers om het leven kwam.

De terugkeer

Van degenen die gedwongen waren te stoppen wilden de meesten weer terugkeren in de drughandel. Ze hadden nooit de bedoeling er mee te stoppen en de redenen voor een 'come back' zijn dezelfde als die hen oorspronkelijk er toe brachten met de drughandel te beginnen. Niet altijd slaagden zij erin opnieuw te starten. Ze moesten een nieuwe organisatie opzetten en de andere dealers en smokkelaars bekeken hen

met argwaan. Pas wanneer ze na verloop van tijd hun betrouwbaarheid hadden aangetoond, werd het voor hen weer eenvoudiger zich in de drugwereld te bewegen.

De terugkeer na vrijwillige terugtreding hield een moeilijker beslissingsproces in, maar was, zodra die beslissing eenmaal genomen was, eenvoudiger uit te voeren. De redenen om terug te keren waren niet dezelfde als die ze tot de start gemotiveerd hadden. Meestal konden ze zich niet voldoende aanpassen in hun nieuwe wereld en niet voldoende inkomen verwerven. De redenen waren fundamenteel: geld, hedonisme, sociale banden en het nergens anders terecht kunnen.

Verschuivingen binnen de carrière

Niet allen die opnieuw begonnen keerden op dezelfde plaats in de drughandel terug. Soms was een horizontale verschuiving te zien, zoals bij de overgang van handel in cocaïne naar die in marihuana. Soms voltrok zich een verticale beweging, zoals van smokkelen naar dealen of van dealen op topniveau naar dealen op een lager niveau.

Een ander type verschuiving is een wijziging in de stijl van opereren. Een handelaar vertelde dat hij, na gearresteerd te zijn geweest, zijn veiligheidsmaatregelen opgevoerd had en zijn risico's verkleind, genoeg nemend met een eventuele kleinere winst.

Er waren ook dealers die precies hetzelfde gingen doen als voor hun stoppen, met dezelfde compagnons en op dezelfde manier.

Tenslotte vonden we ook een aantal mensen die half in de deviante wereld bleven en half in die daarbuiten. Ze wilden niet de sociale en juridische druk ondergaan die full-time drughandel met zich meebracht, maar ook wilden ze niet de beperkingen en grenzen accepteren, die volgens hen met het rechte pad samenhangen. Ze begaven zich op het ondernemerspad van de scharreltjes en handeltjes, waarbij ze zich nu eens op legaal terrein, dan weer op illegaal terrein, of net op de grens van beiden begaven en waarbij ze in elk geval eigen baas waren. Zo werd voor hen de handel in drugs van hoofdwerkzaamheid tot nevenwerkzaamheid.

De drughandel voorgoed de rug toekeren

De bovenbeschreven patronen van weggaan uit en weer terugkeren in de drughandel, maken het moeilijk te spreken van een definitief ophouden. Het is duidelijk dat sommigen er uit vrije wil mee zijn gestopt. Hiervan lukte het sommigen een nieuwe carrière op te bouwen, door het met drugs verdiende geld in een legale onderneming te stoppen. Een grotere groep was gedwongen er mee op te houden en wilde of kon niet meer terugkeren.

Op geen enkele manier was echter op voorhand te voorspellen of het stoppen definitief of tijdelijk zou zijn. Zo lang ze de vaardigheden, kennis en relaties behielden, was het hen mogelijk elk moment in de drughandel terug te keren. Stoppen is dan ook een relatief gebeuren, gekenmerkt door een terugtrekingsproces met plotselinge oplevingen, die in aantal en intensiteit afnemen.

47

Samenvatting

Carrières die bestaan uit het handelen met of het smokkelen van drugs in grote hoeveelheden, zijn gevuld met veelvuldige pogingen er mee op te houden. Drughandelveteranen stoppen vanwege de ambivalente gevoelens, die ze gaan krijgen ten opzichte van hun deviante levenswijze. Ze ervaren hun werk niet meer, zoals in het begin, als vrij en vrolijk, maar steeds meer als gevaarlijk en beperkt. Maar evenals hun carrière is ook hun terugtrekken tijdelijk. Bij de start werden ze de drughandel binnengelokt door materialisme, hedonisme, glamour en spanning. Later werden ze teruggelokt naar de legale manier van leven door de aantrekkingskracht van veiligheid en sociale rust. Daarna werden ze de drugwereld weer in gelokt door de mogelijkheid snel en eenvoudig veel geld te verdienen.

Het blijkt dus moeilijk voor de tophandelaren hun deviante beroep definitief te verlaten. Dit vloeit gedeeltelijk voort uit de moeilijkheden die ze ondervinden een legale bron van inkomsten op te zetten. Een nog belangrijker reden is de affiniteit die ze gevormd hebben met hun deviante normen en waarden en de stijl van leven die daar bijhoort.

De als permanent bedoelde terugtrekkingen blijken achteraf slechts een onderdeel te vormen

van een indringend patroon van veranderingen en verschuivingen in hun carrière. Het ingewikkelde proces van de wijze, waarop men de beslissing neemt uit de drughandel te stappen en de wereld van legaal werk in te gaan, verdient nadere bestudering.

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Politie
Drugs

Literatuur-informatie

Van de artikelen die in deze rubriek zijn gepubliceerd, kunnen bij de documentatie-afdeling van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie in beperkte mate kopieën worden aangevraagd.

49

Ook lezers die geïnteresseerd zijn in literatuur over een bepaald onderwerp, kunnen desgewenst gebruik maken van de diensten van deze afdeling.

In beide gevallen kan men zich schriftelijk of telefonisch wenden tot de afdeling documentatie van het W.O.D.C., Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage, tel. 070-706553/706555.

Algemeen

1

Bal, P. L., en G. Snel. *Dwangkommunikatie als prototype van forensische communicatie.*

Proces, 63e jrg., nr. 1, januari 1984, blz. 21-29 (N).

Onder 'forensische communicatie' verstaan de auteurs 'de verbale interactie, die zich tussen de verschillende bij de strafrechtspleging betrokken factoren voltrekt', zoals het politieverhoor, het verhoor door de officier van justitie, door de rechter-commissaris, maar ook het verhoor ter zitting. De auteurs gaan vooral in op het verhoor van de verdachte door de politierechter tijdens de strafzitting. Hoe de verbale interactie tussen rechter en verdachte tijdens het verhoor feitelijk verloopt, is niet alleen afhankelijk van

juridische (procedurele regels) en sociologische (formeel positieverschil) randvoorwaarden, maar ook van het feit, dat de rechter beschikt over voor-informatie (processtukken), van de tijdsdruk die samenhangt met een zware 'case-load' en van verschillen in juridische kennis en verbale begaafdheid tussen rechter en verdachte. Deze randvoorwaarden leiden ertoe, dat de verbale interactie tijdens het verhoor een zeer specifiek karakter krijgt, omschreven met de term 'dwangcommunicatie'. Onder dwangcommunicatie verstaan de auteurs 'een gesprekssituatie, waarin iemand tot spreken wordt gedwongen terwijl hij of zij dit liever wil vermijden, maar zich niet zonder nadelige gevolgen aan de situatie en de communicatie kan onttrekken'. Vervolgens geven de auteurs enkele voorbeelden, ontleend aan empirisch materiaal van dwangcommunicatieve strategieën van de rechter, te weten de coöperativiteitsstrategie, de bekentenisstrategie, de protestreductiestrategie en de acceptatiestrategie. Tenslotte komen de auteurs tot de veronderstelling dat 'dwangcommunicatie als prototypisch kan gelden voor elke verhoorsituatie waarin sprake is van machtsongelijkheid tussen de deelnemers'. Zij vermelden dat een vervolgonderzoek is opgezet om deze veronderstelling te toetsen. Met literatuuropgave.

50

2

Heijder, A. *Tolerantiegrenzen*.

Tijdschrift voor de politie, 45e jrg., nr. 12, december 1983, blz. 609-616 (N).

De auteur tracht de ruimte voor de beleidskeuze 'wel of geen tolerantie' af te bakenen. Voor zo'n keuze staat, ieder op eigen niveau, zowel de wetgever als de wetshandhaver. Op het niveau van de wetgever is er geen plaats voor verschuiving van de door haar gestelde tolerantiegrenzen, omdat zowel de rechterlijke als de uitvoerende macht beleidskeuzes van de wetgever dienen te eerbiedigen. V.w.b. de rechtshandhaving is er wel een marge van beleidsvrijheid, daar een onvoldoende opsporingscapaciteit een 100% handhaving onmogelijk maakt. Ook kennen zowel politie als Openbaar Ministerie ieder een sepot-beleid. Na geconstateerd te hebben dat het driehoeks-overleg ruime beleidsmarges toelaat v.w.b. de handhaving van de openbare orde, merkt de auteur op dat de meest principiële grens van de tolerantie ligt bij de tenuitvoerlegging van rechterlijke vonnissen. Hier is nauwelijks ruimte voor beleid want onherroepelijke uitspraken van de rechter moeten steeds nagekomen worden. Een tweede grens van alle tolerantie als bestuursstrategie ligt bij het optreden tegen geweld, omdat de overheid de enige garant is voor onze rechtsvrede. Vervolgens besteedt de auteur aandacht aan de vaststelling van de grenzen van het ontoelaatbare geweld en de overheidstactiek om tegen dat geweld op te treden. Tot slot merkt hij op dat één der overwegingen bij het ontwerpen van een tolerantie-beleid ligt op het gebied van de schadevergoeding aan derden. Met literatuuropgave.

De auteur plaatst kanttekeningen bij krantenberichten uit midden 1983, waarin aangekondigd werd dat in het rechterlijk apparaat 350 nieuwe arbeidsplaatsen zullen worden geschapen. Deze uitbreiding is klaarblijkelijk een antwoord op de geconstateerde overbelasting van gerechtelijke instanties en is opmerkelijk in een periode waarin inkrimping en bezuiniging de toon aangeven. De auteur wijst op het toegenomen gebruik van de rechtspraak als gevolg van o.a. een omvangrijke hoeveelheid nieuwe wetgeving, intensievere rechtshulpverlening, verbetering van de rechtsbescherming van burgers, grotere ongehoorzaamheid aan de wet (criminaliteit) en intensievere en meer geavanceerde opsporingsmethodes. Hij wijst ook op de mogelijkheid dat er verband bestaat tussen de belangen van werkzoekende juristen en het voornemen het rechtsbedrijf te beheersen. Dit alles rechtvaardigt het te spreken van een toenemende 'juridificering' van onze samenleving. De auteur wijst op de nadelen van het ongebreideld recht zoeken en op de omslag in het denken over professionele hulpverlening. Ook financiële overwegingen spelen nu een rol bij de overheid in haar streven naar beheersing en sturing van het justitiële apparaat. Behoeftte en verlangens dienen te worden aangepast aan de schaarste aan middelen en de onvolkomenheid van het maatschappelijk stelsel. Met literatuuropgave.

51

4

Schadeloosstelling van slachtoffers van gewelddaden in Canada, de Verenigde Staten, de Duitse Bondsrepubliek en Nederland. Resp. door R. Hastings, S. Vallieres. S. Stock en M. Derksen.

Déviante et société, 7e jrg., nr. 4, december 1983, blz. 349-385 (Zwits.).

Na een inleiding van *P. Landreville* wordt in vier artikelen de stand van zaken t.a.v. schadeloosstelling van slachtoffers van gewelddaden in resp. Canada, Verenigde Staten, West-Duitsland en Nederland kritisch bezien. In al deze landen zijn in de laatste twee decennia wetten van kracht geworden, die schadeloosstelling door de overheid mogelijk maken. De uitvoering hiervan heeft echter niet de verwachte resultaten opgeleverd. Als oorzaken worden genoemd de te geringe bekendheid onder het publiek en de zware criteria waaraan men moet voldoen om voor schadeloosstelling in aanmerking te komen (via moeilijke procedures). Verder zien de verschillende auteurs weinig heil in het liefdadigheidskarakter van de huidige voorzieningen. Zij pleiten enerzijds voor de opzet van een soort collectieve verzekering, die een adequate financiering mogelijk zou maken, anderzijds voor een oplossing waarbij de dader meer verantwoordelijkheid krijgt voor de schadeloosstelling van zijn slachtoffer. Zo wordt meer recht gedaan aan het

rechtvaardigheidsgevoel van slachtoffer en publiek.
Met literatuuropgave.

Strafrecht en strafrechtspleging

5

Blackmore, J., and J. Welsh. *Selective incapacitation: sentencing according to risk.* Crime and delinquency, 29e jrg., nr. 4, oktober 1983, blz. 504–528 (USA).

In 1982 werd door de Rand corporation het rapport 'Selective incapacitation' gepubliceerd. Na 7 jaar onderzoek onder leiding van P. Greenwood had men een classificatiesysteem ontwikkeld waarmee de gevaarlijkste en meest persistente criminelen konden worden geselecteerd. Deze categorie zou dan veroordeeld kunnen worden tot lange vrijheidsstraffen, n.l. tweemaal zo lang als gebruikelijk. De minder gevaarlijke criminelen zouden juist tot de helft kortere straffen veroordeeld moeten worden. Dit alles zou moeten leiden tot een criminaliteitsvermindering van 15% en een afname van de gevangenispopulatie met 5%. Voor het samenstellen van dit classificatiesysteem werden 2190 mannelijke gedetineerden uit Texas en Michigan ondervraagd over hun persoonlijke gegevens en hun criminele verleden.

Uit deze gegevens werden 13 predictiefactoren en 3 typen (naar ernst van de criminaliteit) criminelen geselecteerd. Door beide soorten variabelen tegen elkaar af te zetten werden de predictiefactoren gevonden die significant samenhangen met hoge criminaliteit. Hieruit resulteerde een 7-punts additieve predictieschaal. Het onderzoek van Greenwood had volgens collega-criminologen methodologische, morele en juridische tekortkomingen. De auteurs geven een overzicht van de geschiedenis, de kritiek van andere onderzoekers, en de inhoudelijke aspecten van selectieve vrijheidsbeneming. Zij concluderen dat het beleid de onderzoekers teveel onder druk zet om met snelle en eenvoudige oplossingen te komen voor ingewikkelde misschien wel onoplosbare, sociale problemen.

6

Blumstein, A., and J. B. Kadane. *An approach to the allocation of scarce imprisonment resources.* Crime and delinquency, 29e jrg., nr. 4, oktober 1983, blz. 546–560 (USA).

Tussen 1971 en 1980 is het aantal gedetineerden in Amerika met 86% toegenomen. Deze overbevolking van de gevangnissen en de hiermee samenhangende problemen zoals agressie, achteruitgang van discipline en gevangenisoproer vragen om een oplossing. Om de kloof tussen de onafhankelijkheid van de rechter bij het opleggen van straffen en de beperkte gevangenis-capaciteit te overbruggen is door de Corrections Commissioner van Connecticut het voorstel gedaan om aan iedere rechtbank een bepaald aantal cellen toe te

wijzen. Zo draagt de rechtbank zelf verantwoordelijkheid voor het binnen de perken houden van het aantal gedetineerden. De procedurele en praktische problemen van dit toewijzingsvoorstel worden in dit artikel besproken. De schrijvers bevelen aan bij het zoeken naar oplossingen de richtlijnen voor het beperken van overbevolking in de gevangenissen van Michigan en Minnesota in de beschouwingen te betrekken. Een bijkomend voordeel van het voorstel is de mogelijkheid een compromis te vinden tussen tegenstrijdige maatschappelijke opvattingen waarbij enerzijds gevraagd wordt om strengere vonnissen en anderzijds om financiële lastenverlichting.
Met literatuuropgave.

7

Clear, T. R., and D. M. Barry. *Some conceptual issues in incapacitating offenders.*

Crime and delinquency, 29e jrg., nr. 4, oktober 1983, blz. 529-545 (USA).

53

'Selectieve vrijheidsbeneming' als middel om criminaliteit binnen de perken te houden staat in Amerika, na de desillusies die andere methoden van criminaliteitsbestrijding hebben veroorzaakt, weer algemeen in de belangstelling. Het grootste probleem voor beleidsmakers is het formuleren van selectiecriteria om de meest actieve criminelen te onderscheiden van de anderen en alleen deze meest actieve groep tot gevangenisstraf te laten veroordelen. De schrijvers geven voorbeelden van fouten die gemaakt kunnen worden bij de predictie en bij de besluitvorming. Zij maken eveneens duidelijk dat selectieve vrijheidsbeneming (onderzoeks)technische problemen oproept, zoals 'Welk type sancties vallen onder dit begrip' en 'Hoe vergelijken we aantallen mislukkingen van de verschillende methoden van toepassing.'. De toepassing van vrijheidsbeneming in de hier bedoelde zin wordt eveneens bemoeilijkt door de eisen, die het Amerikaanse strafrechtelijke systeem stelt (waaronder 'due process' en 'discretion'). Met dit artikel hopen de schrijvers te hebben aangetoond dat er complexe technische problemen bestaan die de invoering van een vrijheidsbenemingsbeleid bemoeilijken.
Met literatuuropgave.

8

Evans, R. C., and G. Koederitz. *The requirement of restitution for juvenile offenders: an alternative disposition.*

Journal of offender counseling services and rehabilitation, 7e jrg., nr. 3/4, lente/zomer 1983, blz. 1-20 (USA).

Een toenemende bezorgdheid over de snel stijgende jeugdcriminaliteit en een hernieuwde belangstelling voor slachtoffers heeft geleid tot ontevredenheid met de traditionele aanpak van jeugdige delinquenten.

Volgens velen is schadevergoeding momenteel de meest veelbelovende en effectieve manier om de doelstellingen 'afschrikking en bestraffing' te bereiken. Deze gedachte wordt ondersteund door diverse onderzoeken en het hier beschreven onderzoek is opgezet om te inventariseren in welke staten van de V.S. schadevergoeding door jongeren tot de wettelijke mogelijkheden behoort en in welke mate kinderrechters deze maatregel nemen. Verder wil men door dit onderzoek ook te weten komen welke soorten schadevergoeding de voorkeur genieten en welke ideeën kinderrechters en reclasseringsambtenaren hebben over de effectiviteit van deze maatregel m.b.t. recidive. Het onderzoek werd gehouden onder 120 kinderrechters en reclasseringsmedewerkers in 14 staten uit geheel de V.S. waar schadevergoeding tot de mogelijkheden behoorde (zoals uit de inventarisering was gebleken). De respondenten werd gevraagd het aantal zaken waarin schadevergoeding werd geëist uit het laatste jaar op te geven en hun mening te geven over de toepassing hiervan. Verder werden in alle staten de wetten bekeken op de mogelijkheid tot het eisen van schadevergoeding, de vorm waarin dit kon gebeuren en de soorten schadevergoeding die waren toegestaan. De uitkomsten lieten zien dat er een groeiend vertrouwen is in het toepassen van deze maatregel en dat in de meeste staten de mogelijkheid hiervoor bestaat. Een bijkomend voordeel is het vergroten van de betrokkenheid van het slachtoffer bij het strafproces.

Met literatuuropgave.

9

Haentjes, R. C. P. *Criminele politiek en het wetsontwerp tot nadere wijziging van de Opiumwet*. Nederlands juristenblad, 59e jrg., nr. 1, 7 januari 1984, blz. 10-12.

De auteur plaatst kanttekeningen van crimineel-politieke aard bij het vorig jaar juni ingediende ontwerp tot nadere wijziging van de opiumwet. Aandacht wordt besteed aan het drugbeleid dat de regering zegt te voeren. Tevens komen enige handhavingsproblemen die specifiek bij de opiumwet behoren aan de orde. Tenslotte worden enkele opmerkingen gemaakt over het penitentiair bedrijf. De auteur concludeert als volgt. Vastgesteld kan worden dat de Nederlandse regering haar toevlucht neemt tot repressieve maatregelen ter handhaving van de opiumwet. Deze zijn niet onderzocht op hun lastenverzwaring van de rechterlijke macht en openbaar ministerie. Zij leiden zeker tot verzwaring van de lasten voor het gevangeniswezen en brengen ook de opsporingsambtenaar onder druk. De auteur acht vanuit het gezichtspunt van een criminele politiek deze stand van zaken geen opwekkend beeld.

Met literatuuropgave.

Molen-Maesens, P. M. H. van der. *O.M. en politieseptot*.
Schalken, T. M. *Het politieseptot en de mandaats-
verhouding tussen openbaar ministerie en politie*.
Tijdschrift voor de politie, 46e jrg., nr. 1, januari
1984, blz. 1-11 (N).

Beide artikelen vormen een weergave van de inlei-
dingen die de auteurs hebben gehouden op de Ressort-
conferentie te Amsterdam en handelen over het
politieseptot in relatie tot het openbaar ministerie.
Nadat een uiteenzetting is gegeven over de politieë
bevoegdheid om te kunnen seponeren is de eerste au-
teur van mening dat het al dan niet opsporen van een
strafbaar feit gereguleerd dient te worden. Zij geeft
inzicht in het voorstel dat het parket Utrecht, op
grond van het rapport Gonsalves, heeft geformuleerd.
In dit voorstel, waarbij de verdachte aan twee eisen
dient te voldoen en waarbij het om eenvoudige mis-
drijven dient te gaan, kan de politie volstaan met een
beperkt opsporingsonderzoek en een verkort proces-
verbaal, wat niet doorgezonden hoeft te worden. Op
mogelijke nadelen van dit voorstel wordt geargumen-
teerd ingegaan. De tweede auteur komt, na een uit-
eenzetting van het karakter en de rechtsgrond van het
politieseptot, toe aan de positie van het openbaar
ministerie tijdens de opsporing. In aansluiting op het
administratieve recht pleit deze auteur ervoor dat het
politieseptot in het kader van de mandaatsverhouding
wordt geplaatst. Bij het niet opsporen van strafbare
feiten blijft het openbaar ministerie verantwoordelijk.
Vervolgens gaat de auteur in op de modaliteiten die
gehanteerd worden bij het huidige politieseptot en is
van mening dat aan een mengvorm van deze modali-
teiten de voorkeur moet worden gegeven.

55

11

Mooyart, A., en M. van der Leeden. *De sepotheslis-
sing van de officier van justitie: een beslissingsmodel*.
Tijdschrift voor criminologie, 25e jrg., september/
december 1983, blz. 293-302 (N).

In dit artikel schetsen de auteurs een model waaruit
voorspelbaar is of een officier van justitie een be-
paalde zaak zal vervolgen of seponeren. Zij gebruiken
om tot dit model te komen, de gegevens van 451
strafzaken uit 1974 die toen in het onderzoek van
Van Straelen en Van Dijk waren geanalyseerd. Voor-
dat zij hun eigen analysemethodiek uiteen zetten,
geven zij een korte beschrijving van dit onderzoek van
Van Straelen en Van Dijk. In een aantal schematische
overzichten geven zij een hergroepering van de ge-
gevens uit dit onderzoek. In de conclusie bij het artikel
geven de auteurs aan dat de door hen gehanteerde
Canals voorspelling meer variantie tussen de verschil-
lende relevante voorspellingsfactoren verklaart dan
de door Van Dijk en Van Straelen toegepaste staps-
gewijze regressie-analyse.
Met literaturopgave.

Roos, Th. de. *Strafrecht en democratische legitimatie; een kritiek op een rhetorische verdwyntruc.*

Delikt en delinkwent, 13e jrg., nr. 10, december 1983, blz. 869-877 (N).

In dit artikel gaat de auteur aan de hand van Hulsman's abolitionistische visie op het strafrecht nader in op de legitimatie van strafbaarstellingen. Hij volgt hierbij met name de kritiek van Hulsman op het eindrapport van de adviescommissie zedelijkheidswetgeving (commissie Melai). Onder de titel 'criminele politiek en (strafrechtelijke) zedelijkheidswetgeving' heeft Hulsman zijn kritiek op dit rapport verwoord in de feestbundel 'Bij deze stand van zaken', welke werd aangeboden aan de voorzitter van de adviescommissie A. L. Melai. Hulsman traceert in dit rapport op vele plaatsen metafysische, 'essentialistische' en scholastieke elementen. Hij spreekt van een 'Tien-Geboden-context' waarbinnen het vraagstuk van de zedelijkheidswetgeving is geplaatst. Hiervan is naar zijn mening sprake, omdat in het eindrapport van de commissie herhaaldelijk wordt verwezen naar wat de bevolking vindt zonder dat dit empirisch wordt aangetoond.

56

De eindconclusie van de auteur van dit artikel is dat er maar weinig slachtoffers van zedendelicten zullen zijn die staan te juichen bij de strafrechtelijke oplossing van hun probleem.

Schalken, T. M. *Euthanasie en de rechtspolitieke betekenis van het gewetensconflict.*

Nederlands juristenblad, 59e jrg., nr. 2, 14 januari 1984, blz. 38-50.

Dit artikel bevat het requisitoir in hoger beroep van het vonnis van de rechtbank Alkmaar d.d. 10 mei 1983 (NJ 1983, 407). De auteur gaat eerst in op de overwegingen ten aanzien van het hoger beroep in het licht van de rechtshandhavende functie van het Openbaar Ministerie, en op de door de rechtbank gebezigde constructie en de daaraan ten grondslag liggende opvattingen. Vervolgens bestrijdt de auteur de rechtvaardigingsgrond die ten grondslag heeft gelegen aan het vonnis van de rechtbank, nl. het ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid en de gehanteerde in acht te nemen normen van zorgvuldigheid. Hierna wordt ingegaan op de individuele vrijheid inzake levensbeëindiging en de rechterlijke waardering hiervan. Opgemerkt wordt dat de rechtbank Alkmaar de aan hem gestelde grenzen van beleidsvrijheid heeft overschreden. Deze heeft nl. niet geoordeeld dat de *persoon* niet strafbaar zou moeten zijn maar dat de door de wet gedicteerde *norm* en dus het ten laste gelegde feit niet strafbaar is. De auteur geeft vervolgens de grondslag aan voor het aanvaarden van de afwezigheid van materiële wederrechtelijkheid en de wijze waarop de individuele vrijheid inzake levensbeëindiging wel erkenning zou kunnen vinden. In zijn

straftoemeting wordt schuldigverklaring zonder op-
legging van straf of maatregel voorgesteld. Tot slot
geeft de auteur aan dat de discussie over de toelaat-
baarheid van de euthanasie verwezen moet worden
naar de medische ethiek in het algemeen en binnen
de vertrouwensrelatie tussen arts en patiënt in het
bijzonder.

14

Steensma, H. *De psychologie van vergeldingsgedrag
en schuldtoeschrijving.*

Tijdschrift voor criminologie, 25e jrg., september/
december 1983, blz. 260-273 (N).

In dit artikel gaat de auteur nader in op het straf-
gedrag van mensen. Hij wil daarmee vragen beant-
woorden als waarom, wanneer en aan wie straffen
worden opgelegd. Bij de definiëring van het begrip
'straffen' voert de auteur het begrip 'ruilgedrag' in.
Door straffen op te vatten als ruilgedrag, d.w.z. de ene
gedragsuiting wordt geruild voor een andere gedrags-
vorm, vindt de auteur aansluiting bij de sociaal-weten-
schappelijke literatuur. Met behulp van een klasse-in-
deling geeft de auteur een typologie van de straffen.
Daarna gaat hij uitvoerig in op de grondprincipes van
sociaal gedrag, interactie en normen. Tenslotte geeft
hij een beschrijving van wat hij noemt een keuze-
theorie van straffers. In een diagram schetst hij daar-
bij de ontstaansgeschiedenis van laakbaar gedrag zoals
dat wordt gepercipieerd door de straffer.
Met literatuuropgave.

57

15

Veen, Th. W. van. *Dienstverlening als keuzestraf in
het WvSr.*

Proces, 63e jrg., nr. 1, januari 1984, blz. 1-5 (N).

De auteur meent dat de dienstverlening of de werk-
straf in de wet moet worden opgenomen. Ophouden
met de dienstverlening zou extra druk op het gevange-
niswezen als gevolg hebben. Dienstverlening blijkt
gunstig te werken. Naast een wettelijke basis voor de
dienstverlening acht de auteur het noodzakelijk een
apparaat te creëren dat met de permanente uitvoering
kan worden belast. Dit apparaat dient niet alleen te
worden gecreëerd in de arrondissementen waar de
dienstverlening moet worden georganiseerd, maar ook
op het departement van justitie, van waaruit het moet
worden geïnspireerd en beheerd. Dienstverlening ver-
schilt van de bestaande straffen in de omstandigheid
dat zij alleen kan worden toegepast als de verdachte
mee wenst te werken en als instellingen gevonden
kunnen worden, die projecten hebben aan te bieden
die zonder dienstverlening niet gerealiseerd zouden
worden. Dienstverlening mag immers de werkgelegen-
heid niet aantasten. Volgens de auteur dient zij niet
te worden opgelegd zonder dat is voldaan aan een
aantal voorschriften van strafprocessuele aard.
Terecht is volgens Van Veen bij dienstverlening het

accent komen te liggen op het rechtersmodel. Vrijheidsbenemende sancties, waartoe de dienstverlening in verschillende opzichten behoort, dienen niet door het O.M. maar door de rechter te worden toegepast. Tenslotte merkt de auteur op dat dienstverlening ook niet 'de' oplossing is. De justitie is bij de tenuitvoerlegging afhankelijk van medewerking van projectverschaffende instellingen. De mogelijkheid bestaat dat werkloze jonge mensen de plaats innemen van de dienstverleners. Dit alles mag echter geen reden zijn de dienstverlening niet in te voeren nu zij vooralsnog in aanmerkelijke omvang blijkt te kunnen worden toegepast.

16

Vrieze, G. *De telefoontap en de R.C.*

Nederlands juristenblad, 58e jrg., nr. 40, 19 november 1983, blz. 1277-1292.

58

Het af luisteren van telefoons, de telefoontap, is alleen toegestaan met een machtiging van de rechter-commissaris. Deze machtiging kan alleen worden gegeven bij een gerechtelijk vooronderzoek inzake een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten terwijl de telefoontap voor dat onderzoek dringend vereist moet zijn. De auteur, voorheen R.C. strafzaken te Arnhem, beschrijft de praktijk en ontwikkelt enige criteria voor het machtigingsbeleid van de R.C. Hij is van mening dat het criterium dat iemand voor het feit in voorlopige hechtenis genomen kan worden niet beslissend is. De R.C. dient volgens hem van geval tot geval de inbreuk op de privacy af te wegen tegen het belang van opsporing. Dat het opsporingsmiddel van de telefoontap soms het aangewezen middel is heeft niet alleen met de ernst van de feiten te maken maar ook met de eisen van effectiviteit en subsidiariteit. De eis van subsidiariteit houdt in dat andere opsporingsmiddelen de voorkeur genieten tenzij ze een nog sterkere inbreuk op de grondrechten maken. De veronderstelling van de wetgever dat de afgetapte burger later van de tap verneemt, is niet alleen t.a.v. een derde onterecht maar ook vaak t.a.v. de verdachte. Een tap bij een onbekende verdachte, de NN-tap, bewijst weliswaar herhaaldelijk zijn nut maar volgens de auteur is het beter de duur van het gerechtelijk vooronderzoek te rekken dan te ontkomen aan tenaamstelling waardoor toetsing achteraf onmogelijk gemaakt wordt. Tenslotte is het gelet op de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens zeer de vraag of onze wettelijke regeling, die geen voorziening kent tot het achteraf verwittigen van afgetapte burgers, de toets van het Verdrag van Rome zou kunnen doorstaan.

Criminologie

17

Axenroth, J. B. *Social class and delinquency in cross-cultural perspective.*

In dit artikel wordt een onderzoek gedaan naar de betekenis van sociale klasse voor crimineel gedrag in samenlevingen met een verschillend stadium van ontwikkeling. Het onderzoek betrof werkende jongeren, schooljeugd en jeugdige delinquenten. De auteur vergelijkt de resultaten van een onderzoek dat verricht werd in Seoul, Korea, met de westerse literatuur. Volgens hem zijn in de ontwikkelde landen de klassen moeilijker te onderscheiden waardoor hypothesen die crimineel gedrag voorspellen moeilijk te toetsen zijn. In gemeenschappen waarin een duidelijk klasse-onderscheid aanwezig is, zijn dergelijke theorieën wel te toetsen. Zo blijkt dat in Korea, dat een snelle industrialisering heeft doorgemaakt, de criminaliteit is geconcentreerd bij de lagere sociale klassen. Uit het onderzoek blijkt voorts dat bij jongeren uit lagere milieus de kans op crimineel gedrag wordt verkleind als ze uitzicht hebben op verder onderwijs. De auteur concludeert dat in een ontwikkelde maatschappij geen relatie bestaat tussen klasse en crimineel gedrag. Indien men de invloed van scholing buiten beschouwing laat, bestaat die relatie wel in zich ontwikkelende en onderontwikkelde gebieden.
Met literatuuropgave.

59

18

Bontekoe, E. H. M. *De relatie tussen sociale en psychobiologische factoren bij agressie en agressieve criminaliteit.*

Tijdschrift voor criminologie, 25e jrg., september/december 1983, blz. 274-292 (N).

De mogelijkheid dat bij de mens biologische factoren mede een rol spelen bij agressief gedrag en agressieve criminaliteit is volgens de auteur lange tijd op grond van tal van merendeels politieke overwegingen over het hoofd gezien. Bij dieren is het naar haar mening wel algemeen geaccepteerd. Bij de bespreking van een aantal theorieën over de oorzaken en achtergronden van agressie maakt de auteur een onderscheid tussen deprivatietheorieën en controletheorieën. Hierna schenkt zij met behulp van de begrippen: attachment, angstniveau, conditioneerbaarheid, cognitieve activiteit en informatieverwerking aandacht aan de relatie tussen agressief gedrag in het bijzonder en emotioneel gedrag in het algemeen. Ter beantwoording van de vraag of er bij agressief gedrag een bepaalde hoeveelheid agressieve 'energie' ligt opgestapeld die moet worden ontladen, gaat de auteur nader in op de energetische versus cybernetische opvatting over agressie. Aan het slot van haar artikel bespreekt de auteur de wederzijdse invloed op elkaar van biologische en omgevingsfactoren.
Met literatuuropgave.

Fijnaut, C. G. A. van Hamel: *een behoudend strafrechtshervormer.*

Delikt en Delinkwent, 14e jrg., nr. 1, januari 1984, blz. 8-24 (N).

De auteur vecht de opvattingen van *A. Baratta* aan omtrent de verhouding tussen strafrecht en criminologie. *Baratta* beweert dat er vanaf eind 19e eeuw tot en met de jaren '30 sprake is van een integratie tussen strafrecht en criminologie. *Baratta* kan beschouwd worden als een van de aanhangers van de zgn. radicale criminologie. De kritiek die vanuit deze 'linkse' hoek op de traditionele criminologie wordt geleverd, is dat zij veel te veel wordt gedomineerd door strafrechtelijke opvattingen omtrent misdaad en misdadigers. Aan de hand van de geschriften van *G. A. van Hamel*, die samen met *F. von Liszt* en *A. Prins* de Internationale Kriminalistische Vereniging heeft opgericht, wordt door de auteur nagegaan of de beweringen van *Baratta* hout snijden voor de toenmalige situatie in Nederland. De auteur concludeert dat *Baratta's* visie op de verhouding tussen (moderne) criminologie en strafrecht(sbedeling) rond de voorbije eeuwwisseling niet klopt. Van een min of meer algemene integratie van de beide disciplines was geen sprake. *Van Hamel* zag deze als een volstrekte onmogelijkheid. Hij beschouwde de moderne criminologie wél als een van de middelen om veranderingen te bewerkstelligen in het strafrecht zelf, in de strafrechtsbedeling, en in de onmiddellijke en wijde maatschappelijke omgeving hiervan. Deze hervormingen waren echter een onderdeel van een globale kentering van het maatschappelijk leven en van de politieke machtsverhoudingen daarbinnen. Tenslotte merkt de auteur op dat niet alleen in het artikel van *Baratta*, maar ook in andere publikaties over dit onderwerp deze geschiedenis op de meest onwetenschappelijke en oppervlakkige wijze wordt behandeld. Hij acht het de hoogste tijd aan de hand van onderzoek in primaire bronnen en in gekwalificeerde secundaire bronnen over te gaan tot de analyse van de organisatie van de criminologie-beoefening. Verder acht hij bestudering gewenst van de connecties tussen criminologische theorieën, onderzoeken en instituten enerzijds en de politieke en sociaal-economische ontwikkelingen anderzijds, en van de feitelijke relaties tussen criminologie en strafrechtsbedeling.

Met literatuuropgave.

Hauber, A. R., en C. C. van Winzum. *Gewoon doen – gedragstherapeutische aanpak bij mensen die op grond van hun gedrag met justitie in aanraking zijn gekomen.*

Tijdschrift voor criminologie, 25e jrg., nr. 5/6, september/december 1983, blz. 242-259 (N).

Na een inleidende beschrijving van de geschiedenis van de gedragstherapie gaan de auteurs nader in op

de mogelijkheid van de gedragstherapie bij normovertredend gedrag. In tegenstelling tot het gedrag waarop de gedragstherapie zich meestal richt zou volgens de auteurs bij normovertredend gedrag de 'patiënt' dit gedrag niet af willen leren. Bij de gedragstherapeutische benadering van crimineel gedrag gaan de auteurs ervan uit dat dit crimineel gedrag tot stand komt door een interactie tussen de persoonlijkheidsstructuur en omgevingsfactoren. Voor het slagen van de therapie is het volgens de auteurs noodzakelijk dat de cliënt voor het aanvangen van zo'n therapie is gemotiveerd. Na een grafische weergave van de resultaten van zo'n therapeutische benadering in de praktijk, beschrijven de auteurs aan het slot van hun artikel twee voorbeelden uit de praktijk.
Met literatuuropgave.

21

Jolin, A. *Domestic violence legislation: an impact assessment.*

Journal of police science and administration, 11e jrg., nr. 4, december 1983, blz. 451-456.

61

De auteur beschrijft de ontwikkeling in het denken rond geweld in de privésfeer. Uit literatuuronderzoek blijkt dat tot zestig procent van de gehuwde vrouwen eens in hun huwelijk fysiek geweld ondervinden door hun mannen. De auteur onderzocht de gevolgen van een wet, die in 1977 in Oregon (USA) van kracht werd, die arrestatie van de dader mogelijk maakte. Vanwege methodologische problemen werd bij het onderzoek uitgegaan van moord. Er bleek een positieve invloed van deze wet uit te gaan. Dit geldt te meer als men in aanmerking neemt dat tezelfdertijd het aantal gevallen van moord in de niet-huiselijke sfeer aanzienlijk toenam, de wet niet overal werd toegepast, en in tijden van economische recessie de criminaliteit pleegt toe te nemen.
Met literatuuropgave.

22

Kapteijn, P. *'Een geintje, meester!' Over veranderende gezagsverhoudingen en de gevolgen daarvan.*

Jeugd en samenleving, 14e jrg., nr. 1, januari 1984, blz. 4-37 (N).

De auteur gaat eerst in op de wordingsgeschiedenis van het lager technisch onderwijs. Hij bespreekt daartoe vooral de sociale herkomst van de leerlingen en de op de LTS heersende gezagsverhoudingen. Tegen het einde van de zestiger jaren veranderen deze; een verandering die samengaat met de vermindering van machtsverschillen tussen de sociale lagen in de maatschappij. Na een beschrijving te hebben gegeven van gedragspatronen van leerlingen binnen deze meer egalitaire gezagsverhoudingen, vangt de auteur aan met het meer criminologische gedeelte van zijn artikel. Hij ziet de hinder van de jeugd-criminaliteit niet als een fundamenteel maatschappe-

lijk probleem, maar als vervelende bijverschijnselen van een op zichzelf positief te waarderen ontwikkeling, namelijk het verkrijgen van meer vrijheden. Hij is het oneens met de publieke mening die stelt dat de sociale ongelijkheid te groot zou zijn (waardoor frustratie en agressie zou ontstaan) en dat de sociale controle te gering zou zijn. De auteur is het er wél mee eens dat de controle in de afgelopen decennia is verminderd, maar doelt hierbij uitdrukkelijk op de autoritaire controles binnen meer hiërarchische verhoudingen. In de meer egalitaire verhoudingen die zich kenmerken door meer toegestane vrijheden zijn het juist de eisen van *zelfcontrole* die werden versterkt. Kinderen leren aan deze nieuwe eisen te voldoen. Maar de zelfcontrole van jongeren schiet soms te kort en juist daar waar die eisen wel gelden maar waar ze niet of nauwelijks als zodanig worden gesteld. Aan het einde van dit artikel over gezagsverhoudingen tussen ouderen en jongeren zegt de auteur kort iets over de toegenomen jeugdwerkloosheid. Met literatuuropgave.

23

Laub, J. H. *Urbanism, race and crime*.
Journal of research in crime and delinquency,
20e jrg., nr. 2, juli 1983, blz. 183-198 (USA).

62

Men is het algemeen eens over de sterke samenhang tussen het stedelijk leefpatroon en criminaliteit. Verschillen met het platteland schrijft men wel toe aan bevolkingssamenstelling. De kwestie of aan die verschillen de plaats of de bevolkingssamenstelling ten grondslag ligt, wordt door de auteur nader onderzocht aan de hand van de cijfers van de National Crime Survey slachtofferenquête die voor de periode van 1973-1977 de Amerikaanse ontwikkeling in de criminaliteit weergeven. De bevindingen van de auteur zijn dat met toenemende grootte van de plaats de samenstelling van de bevolking een grotere rol gaat spelen. Aansluitend bij Gordon, is de auteur van mening dat het stedelijke leefpatroon wordt gekenmerkt door anonimiteit in het dagelijkse leven en een daarmee samenhangende geringe sociale controle. Dit, tezamen met het gebrek aan maatschappelijke kansen bij het niet-blanke bevolkingsdeel, vormt een gunstige voedingsbodem voor criminaliteit. Met literatuuropgave.

24

Lavrakas, P. J., D. P. Rosenbaum, and F. Kaminski.
Transmitting information about crime and crime prevention to citizens: the Evanston newsletter quasi-experiment.
Journal of police science and administration, 11e jrg.,
nr. 4, december 1983, blz. 463-473.

Vrijwel overal in de Verenigde Staten hebben burgers nauwelijks toegang tot de officiële informatie m.b.t. de omvang en de aard van de misdaden in hun omge-

ving. Misdaadbestrijding wordt nog teveel gezien als uitsluitend een politietaak. Daarnaast spelen privacy-problemen een rol. Een argument tegen het verschaffen van dergelijke informatie is vaak dat dit excessieve angst zou veroorzaken. Daarnaast is er een streven het publiek meer te betrekken bij de misdaadbestrijding. De auteurs beschrijven uitvoerig een project, waarbij een en ander getoetst is. Gezien de beperkte omvang waarschuwen zij voor generaliseren van de bevindingen. Het toenemen van angst bleek geen 'automatisch' effect. De belangstelling voor misdaad als lokaal probleem nam enorm toe, het gevoel van kwetsbaarheid niet. Er bleek een grote behoefte aan specifieke informatie omtrent criminaliteit op buurt-niveau. Met literatuuropgave.

25

Lipton, W. L., and M. D. Smith. *Explaining delinquent involvement: a consideration of suppressor effects*. Journal of research in crime and delinquency, 20e jrg., nr. 2, juli 1983, blz. 199–213 (USA).

63 Suppressor variabelen onderdrukken de correlatie tussen andere variabelen. De auteurs lichten hun statistisch onderwerp toe aan de hand van de samenhang tussen sociale afkomst en delinquent gedrag. De variabele 'attachment to school' (gehechtheid), d.w.z. de mate waarin een adolescent gevoelsmatig verbonden is met zijn leraren, zou als suppressor variabele een storende invloed op de correlatie tussen sociale afkomst en delinquent gedrag kunnen hebben. Om dit te onderzoeken werd een bivariate analyse en een multivariate analyse uitgevoerd. De auteurs baseerden zich op de in 1978 gehouden panel-studie 'Youth in transition'. In de bivariate analyse werd geen verband gevonden tussen sociale afkomst en delinquent gedrag. Dit verband kwam wel naar voren in de multivariate analyse. De auteurs wijzen op de noodzaak bij criminologisch onderzoek beducht te zijn voor mogelijke onderdrukkingseffecten. Met literatuuropgave.

26

Morash, M. *Gangs, groups and delinquency*. British journal of criminology, 23e jrg., nr. 4, oktober 1983, blz. 309–335.

Uit de literatuur blijkt dat over het algemeen er van wordt uitgegaan dat wanneer de activiteiten van een jeugdbende (gang) als gewelddadig en delinquent worden aangemerkt, dit ook geldt voor de leden afzonderlijk. De auteur gaat de geldigheid na van deze traditionele veronderstelling. Hij bespreekt aan de hand van de literatuur eerst vijf in dit verband belangrijke kwesties. 1) Gangs moeten worden onderscheiden van andere door leeftijd en milieu verbonden groepen ('peer groups'). 2) Hoe sterk is het verband tussen het lid zijn van een stereotype gang en delinquentie van de leden? 3) Voorspellen de ken-

merken van een gang meer omtrent delinquentie dan het via een 'peer group' bij delinquentie betrokken zijn? 4) In hoeverre draagt groepssolidariteit bij tot delinquentie? 5) Wat is het verband tussen het lid zijn van een gang en delinquentie, gespecificeerd naar sexe en soort van stadswijk? Hij formuleert vervolgens twee hypothesen: a) de mate waarin de groep van leeftijdgenoten ('peers') overeenkomt met een gang hangt samen met de ernst van het delinquent gedrag van de leden; b) delinquentie van 'peers' heeft voorspellende waarde voor individuele delinquentie; of de 'peer group' gelijkenis vertoont met een gang is hierbij niet van betekenis en evenmin is sexe of soort van stadswijk hierbij van invloed. De bevindingen ondersteunen de eerdere conclusies van anderen (Toby, Lermann, Downes) nl. dat de gangstructuur geen voldoende of noodzakelijke voorwaarde is voor overdragen van delinquent gedrag op 'peers'. Er is dan ook een zwakke correlatie met individuele delinquentie. De delinquentie van 'peers' correleert daarentegen sterk met individuele delinquentie, ongeacht soort stadswijk of sexe. De gangbare opvattingen over jeugdbendes kunnen volgens de auteur leiden tot verkeerde maatregelen op het gebied van misdaadpreventie en -bestrijding.

Met literatuuropgave.

64

27

Soubiran, F, et C. N. Robert. *Ces signes qui font la délinquance.*

Déviance et société, 7e jrg., nr. 4, december 1983, blz. 299-316 (Zwits.).

De wijze waarop de media nieuws publiceren heeft een grote invloed. De auteurs deden een onderzoek naar de berichten over criminaliteit, zoals die gedurende een half jaar in twee regionale kranten ('Nice-Matin' in Zuid-Frankrijk en 'La Suisse' in Genève) gepubliceerd werden. Zij onderscheidden daarbij drie categorieën criminaliteit: vermogensdelicten met en zonder geweldpleging en de zgn. witte-boordencriminaliteit. Hun conclusie luidt dat met name voor de eerste twee categorieën de verslaggeving geenszins objectief en neutraal is. Dit geldt sterker voor de populaire 'Nice-Matin' dan voor 'La Suisse'. Er wordt gebruik gemaakt van stereotype beelden, die een beschuldigende en stigmatiserende lading hebben. De grenzen tussen de dader en het stereotiep vervaagen. Het is opmerkelijk dat de verslaggeving over witte-boordencriminaliteit weliswaar stereotiep, maar veel minder beladen is met negatieve gevoelens en afkeuring. Mythvorming in de verslaggeving door de media kan in grote mate bijdragen tot de ontwikkeling en in standhouding van collectief geweld.

Met literatuuropgave.

28

Tyler, T. R., and P. J. Lavrakas. *Support for gun control: the influence of personal, sociotropic and ideological concerns.*

De auteurs bespreken twee telefonische enquêtes, gehouden in Illinois (USA). Het doel was het verkrijgen van inzicht in de motieven op grond waarvan het publiek voor of tegen maatregelen is tot beperking van het bezit van handvuurwapens. Het belangrijkste motief bleek de invloed die men dacht dat zo'n maatregel zou hebben op de criminaliteit. De angst om zelf slachtoffer te worden bleek hiervan los te staan. Het zelf bezitten van een wapen bleek niet gekoppeld aan de eigen angst voor criminaliteit. De resultaten sluiten aan bij de bevindingen van een groeiend aantal beleidsgerichte onderzoeken die er op wijzen dat de openbare mening slechts marginaal is gebaseerd op persoonlijke ervaring en betrokkenheid met een bepaald probleem. De bevindingen van het onderhavige onderzoek wijken in zoverre af dat ideologische betrokkenheid in de meningsvorming rond vuurwapenbezit geen rol blijkt te spelen. Met literatuuropgave.

Gevangeniswezen

65

29

Verhagen, J. J. L. M. *'Verlof' voor tot 'vrijheidsstraf veroordeelden': een paradox?*

Delikt en delinkwent, 13e jrg., nr. 9, november 1983, blz. 760-777 (N).

In de Beginselenwet gevangeniswezen wordt bepaald dat het gevangeniswezen niet alleen straffen ten uitvoer moet leggen maar ook moet 'resocialiseren'. Gedetineerden moeten worden voorbereid op hun terugkeer in de samenleving. De laatste jaren worden steeds meer regelingen ingevoerd die het mogelijk maken dat aan gedetineerden af en toe weekendverlof wordt verleend. Dit artikel gaat over de ontwikkelingen rond dit verlof. Met de uitbreiding van het weekendverlof werd een begin gemaakt in de penitentiaire open inrichtingen. Het wekelijkse verlof leidde ertoe dat minder gedetineerden zich aan de detentie onttrokken. In een inrichting voor zelfmelders werd in 1977 voor het eerst het vierwekelijks verlof ingevoerd. Het aantal onttrekkingen aan de detentie heeft zich ook hier niet uitgebreid. Sluitstuk van de uitbreiding van de verlofmogelijkheden werd de Algemene Verlofregeling Gedetineerden, bedoeld voor gedetineerden in gesloten inrichtingen. Deze regeling is op individuele leest geschoeid en geldt sinds 1 januari 1983. Het aantal incidenten ligt betrekkelijk laag. De auteur maakt de balans op en vindt dat niet kan worden gesteld dat het weekendverlof de straf uitholt. Integendeel, het weekendverlof biedt mogelijkheden om aan de tenuitvoerlegging van de straf meer inhoud te geven, aldus de auteur.

Reclassering

30

Probation, *Themanummer*.

Revue de droit pénal et de criminologie, 63e jrg., nr. 11, november 1983 (B).

Dit nummer is gewijd aan de praktijk van de reclassering en de ontwikkelingen daarin. De vraag welke toekomst de reclassering in België heeft, wordt door *F. Tulkens* geplaatst in het kader van de ontwikkeling in verschillende landen van de verhouding tussen strafrecht en reclassering, in het bijzonder in Engeland en de Verenigde Staten. *C. Lauwers* bespreekt de attitude en het functioneren van de reclasserder. *R. Michel* behandelt de praktijk van de reclasserder. *P. Lievens* beziet de reclassering in het kader van de wrijving tussen de behandelingsgedachte en de strafrechtelijke doelstellingen. *J. Hutchings*, directeur van een Londens Day Training Centre, behandelt in het kort de 'probation', plaatsing in een Day Training Centre en dienstverlening.

Psychiatrische zorg

66

31

Courth- van der Plaats, J., en J. R. Niemandsverdriet. *De Dr. Henri van der Hoeven kliniek: achtergronden, uitgangspunten, behandelingsmogelijkheden*.

Balans, 14e jrg., nr. 10, oktober 1983, blz. 1-10.

In de dr. Henri van der Hoeven kliniek te Utrecht zijn ongeveer 70 patiënten opgenomen, die allen wegens hun voor de maatschappij gevaarlijke en strafbare gedrag door de rechter veroordeeld zijn. Op grond van verschillende juridische titels vindt de onvrijwillige opname in dit forensisch psychiatrisch ziekenhuis plaats met het doel deze patiënten bij te staan bij het ontwikkelen van alternatief gedrag, zodat zij op een verantwoorde wijze weer in de samenleving opgenomen kunnen worden. De auteurs geven in dit artikel inzicht in de ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis. Zij gaan in op de uitgangspunten die hieraan ten grondslag hebben gelegen (aansluiten bij de positieve elementen van het gedrag) en schetsen het behandelingsverloop, waarbij ook het proefverlof aan de orde komt. Vervolgens geven zij inzicht in de behandelingsmiddelen en de oefenterreinen die tot hun beschikking staan (psychotherapie, arbeidstraining, onderwijsfaciliteiten, bewegingsvorming en sport, commissies en overlegorganen). Een overzicht wordt gegeven van de functionele structuur van de personeelsbezetting. Tot slot wordt er ingegaan op de resultaten van het follow-up onderzoek onder oudpatiënten van de dr. Henri van der Hoeven kliniek. Met literatuuropgave.

Henderson, J. Q. *Follow-up of stealing behavior in 27 youths after a variety of treatment programs.*

Journal of behavior therapy and experimental psychiatry, 14e jrg., nr. 4, december 1983, blz. 331–337.

De auteur bespreekt 27 casussen van kinderen wier hoofdprobleem stelen is. De effectiviteit van acht verschillende individuele, psychologische behandelingsmethoden wordt getoetst aan de mate waarin de patiënten tijdens de follow-up periode weer tot stelen vervallen. De zogenaamde gecombineerde behandeling (o.a. relaxatie, bio-feedback, suggestie en operante technieken) blijkt verreweg de meest succesvolle. Volgens de auteur is nader onderzoek noodzakelijk; met name een follow-up onderzoek vanaf het moment dat ze strafrechtelijk verantwoordelijk zijn.

Met literatuuropgave.

Politie

Broer, W., en C. D. van der Vijver. *Moet de kogel door de kerk?*

67 Tijdschrift voor de politie, 45e jrg., nr. 12, december 1983, blz. 589–607 (N).

Het artikel is een reactie op het Ontwerp voor een nieuwe Politiewet. Het is de auteurs vooral te doen om het functioneren van de politie, waarbij zij zich beperken tot een aantal centrale discussiepunten. Wat zijn ten eerste de argumenten die de aanleiding hebben gevormd tot de discussie over reorganisatie en in hoeverre gelden deze argumenten nu nog steeds? Ten tweede de vraag wat de vermoedelijke consequenties zijn van de voorgestelde provinciale korpsen, zowel qua organisatie als qua taakuitvoering. Ten derde de haalbaarheidsvraag van de voorgestelde reorganisatie en ten vierde een vergelijking van enkele alternatieven voor het huidige ontwerp. De auteurs komen tot de conclusie dat de in het Ontwerp voorgestelde reorganisatie niet of nauwelijks is onderbouwd en dat er onvoldoende inzicht is in de vraag of deze reorganisatie wel de beste oplossing is. Bovendien blijken enkele vooronderstellingen die ten grondslag hebben gelegen aan het reorganisatieproces door onderzoeksresultaten te worden weersproken. De auteurs voorzien grote problemen bij de invoering van de voorgestane reorganisatie.

Met literatuuropgave.

Fijnaut, C. *Politiek terrorisme en politie.*

Tijdschrift voor de politie, 45e jrg., nr. 12, december 1983, blz. 627–632 (N).

Wat zijn de consequenties van de politieke bestrijding van politiek terrorisme voor het politiewezen in

West-Europa? Deze consequenties zijn in de diverse West-Europese staten lang niet dezelfde in aard, vorm, en omvang. Allereerst merkt de auteur op dat er tal van speciale eenheden zijn opgericht bijv. het speciaal interventie-eskadron van de rijkswacht in België, de bijzondere bijstandseenheden in Nederland en de GSGG in Duitsland. Zijn aandacht verlegt zich vervolgens naar de wijzigingen in het strafrecht en de strafvordering, die op hun beurt hebben bijgedragen aan de verdere centralisering en nationalisering van het politiewezen in West-Europa. Dan wijst de auteur op een aantal conflicten die (de bestrijding van) het politiek terrorisme heeft veroorzaakt binnen het politiewezen. Maar ook zijn er problemen m.b.t. de verhouding tussen het politie-apparaat en de justitie. Om te voorkomen dat de politieke bestrijding zelf leidt tot aantasting van de beginselen van democratische rechtsstaten moet worden gestreefd naar enerzijds steeds een minimum aan versterking van het politiewezen en anderzijds naar een maximum aan openheid naar de bevolking.
Met literatuuropgave.

35

68

Kuyvenhoven, A. *Het researchewerk: rede of raadset?*

Tijdschrift voor criminologie, 25e jrg., nr. 5/6, september/december 1983, blz. 225-241 (N).

In dit artikel gaat de auteur in op het werk van de recheur met het oogmerk daarover meer duidelijkheid te verschaffen. Naar zijn oordeel wordt het werk van de recheur binnen de politietaak te weinig naar voren ghaald. Voordat hij de meningen over het researchewerk van de recheur zelf weergeeft, geeft hij een overzicht van wat er uit empirisch onderzoek naar dit researchewerk is gebleken. Bij de beschrijving van de procedure die wordt gevolgd om kandidaten voor de recheur aan te trekken, wijst de auteur op een aantal, in zijn ogen, zwakke punten. In een researchemodel gaat de auteur nader in op het werk van de recheur. Hij onderscheidt daarbij de zaken voor de recheur in zaken waar meer of minder feiten bekend zijn. Aan het slot van zijn artikel geeft hij een schematisch overzicht van de verschillende typen researchewerk en concludeert dat de verschillende typen recheur elk hun eigen eisen stellen.
Met literatuuropgave.

36

Violanti, J. M., and J. R. Marshall. *The police stress process.*

Journal of police science and administration, 11e jrg., nr. 4, december 1983, blz. 389-394.

Bij onderzoek naar stress bij de politie wordt de aandacht veelal uitsluitend gericht op de veroorzakers van stress: de stressoren. Andere elementen van het

stress-proces (werkelijke en ervaren stress, het omgaan ermee) worden verwaarloosd. De auteurs vinden in hun onderzoek een sterke positieve relatie tussen depersonalisatie en stress. Er ontstaat dan een kloof tussen het beroepsmatig gevraagde en de persoonlijke emoties. Enige mate van depersonalisatie blijkt echter noodzakelijk voor het effectief verrichten van politiewerk. De auteurs vinden ook een sterke positieve relatie tussen stressoren, cynisme en deviant gedrag. Cynisme blijkt een indicatie voor de frustratie. Hetzelfde geldt voor deviant gedrag. Zowel cynisme als deviant gedrag blijken geen stress-vermindende invloed te hebben. Met literatuuropgave.

Drugs

37

Baanders, A. P. *Heroïne en jeugd.*

Delikt en delinkwent, 13e jrg., nr. 10, december 1983, blz. 899-908 (N).

69

Ruim tien jaar geleden was er voor het eerst heroïne in Nederland op de zwarte markt. Vanaf dat moment neemt het aantal verslaafden enorm toe. In dit artikel bespreekt de auteur een aantal visies op heroïneverslaving uit de ontwikkelingspsychologie en de cultuursociologie. Centraal bij zijn beschouwingen staat dat het hard-druggebruik voor een groot deel samenhangt met een overmatig problematische adolescentie. Als indicaties voor deze visie voert hij aan dat blijkt dat de verslaving vaak aanvangt tussen de 15 en 25 jaar. Daarbij blijkt volgens de auteur, de verslaafde nauwelijks in staat buiten het ouderlijk gezin relaties aan te gaan, terwijl door het druggebruik de emotionele beleving van ervaringen in de sociale omgeving sterk wordt gereduceerd. De auteur bespreekt achtereenvolgens verschillende aspecten van de hard-drugverslaving zoals de farmacologische verslaving, de psychische verslaving en de maatschappelijke aspecten van de verslaving.

Aan het slot van zijn artikel gaat hij uitvoerig in op de maatschappelijke ontwikkelingen die de problemen bij adolescenten in de hand werken.

38

Haentjens, R. C. P. *Is de voorgestelde wijziging van de opiumwet een strafrechtelijk monstrum?*

Delikt en delinkwent, 14e jrg., nr. 1, januari 1984, blz. 32-49 (N).

Op 24 juni 1983 hebben de Minister van Justitie en de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur de Tweede Kamer een 'nadere wijziging van de opiumwet' ter behandeling aangeboden. Het doel van deze wijziging is 'beter te kunnen optreden tegen bepaalde in de wet strafbaar gestelde misdrijven'. In dit artikel stelt de auteur deze wijziging, welke uit twee delen bestaat, aan de orde. Eerst wordt inge-

gaan op het strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen. Vervolgens komt de uitbreiding van de rechtsmacht in dit kader aan de orde. De auteur concludeert o.a. als volgt. De wetgever reserveert in het Wetboek van Strafrecht de strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen slechts voor een beperkt aantal delictsomschrijvingen. In de ogen van de wetgever zijn dat buitengemeen gevaarlijke delicten, gezien de strekking van deze gedragingen: misdrijven tegen de veiligheid van de staat. Van een zodanige ernstige gebeurtenis is volgens de auteur in voornoemd geval geen sprake. Voor wat betreft de uitbreiding van de rechtsmacht kan gesteld worden dat deze, gebaseerd op het beschermingsbeginsel, in de statenpraktijk niet gebruikelijk en in de literatuur omstreden is. Uitbreiding van de rechtsmacht ter zake moet, mede gezien de eerder genoemde bezwaren tegen het strafbaar stellen van voorbereidings- en bevorderingsgedragingen, worden afgekeurd.
Met literatuuropgave.

39

Meyer-Fehr, P., und D. Zimmer-Höfler. *Compliance und institutionelle Sozialisation in der Behandlung von delinquenten Heroinabhängigen.*

70

Kriminologisches Bulletin, 9e jrg., nr. 1, juni 1983, blz. 29-60 (Zwits.).

Welke gevolgen hebben diverse behandelingswijzen van drugverslaafden voor wat betreft hun sociale integratie en resocialisering? De theoretische basis van het onderzoek wordt gevormd door het begrip 'compliance' zoals dat is uitgewerkt door de organisatie-socioloog A. Etzioni. Deze stelt dat de mate waarin een lid van een organisatie zich in die organisatie zal schikken afhankelijk is van de aard van de sociale controle en van de wijze waarop dit organisatieid tegenover de organisatie staat. De onderzoekers onderscheiden vier typen van organisaties met betrekking tot drugverslaafden: a) de gevangenis; b) de ambulante methadonverstrekking; c) de therapeutische gemeenschap en d) de therapeutische gemeenschap met een sterk geformaliseerde hiërarchische structuur en met een grote sociale controle. Bij het onderzoek werden 248 drugverslaafden en 14 organisaties betrokken. De auteurs komen tot de conclusie dat in de gevangenis de verslaafden relatief weinig bereid zijn af te kicken en een negatieve oriëntering op de toekomst hebben. In therapeutische gemeenschappen maakt de verslaafde - ongeacht deze wel of niet vrijwillig is toegetreden - een sterke en positieve ontwikkeling door. Hoewel methadonbehandeling in feite geen afzien van druggebruik betekent, kan het in individuele gevallen bijdragen tot een positieve verandering van levensstijl. Volgens de auteurs kan drugverslaving met succes behandeld worden.

Otto, M. F. *Alcoholgebruik en criminaliteit; een onderzoek in de gemeente Groningen.*

Feiten over het alcohol- en drugsprobleem, 19e jrg., nr. 4, december 1983, blz. 117-121 (N).

Dit artikel vormt een bewerking van het verslag van het onderzoek 'Drug- en alcoholgebruik en criminaliteit' door R. Feringa en W. Geerts. Hierbij werd het verband tussen drug- en alcoholgebruik enerzijds en criminaliteit anderzijds onderzocht in de gemeente Groningen over de jaren 1975 tot en met 1980 aan de hand van een steekproef uit de ingeschreven strafzaken. In het onderzoek is het verband tussen alcoholgebruik en rijden onder invloed buiten beschouwing gelaten en in deze bewerking wordt niet ingegaan op het verband tussen illegale drugs en criminaliteit. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek zijn: per jaar is gemiddeld ruim 20% van de criminaliteit gepleegd onder invloed van alcohol en deze omvang is tijdens de onderzoeksperiode niet toegenomen. Deze criminaliteit is meer incidenteel en minder gericht van aard. 41% van de agressieve delicten is gepleegd onder invloed van alcohol, waarbij voornamelijk vernielingen of beschadigingen en de zware mishandelingen er uit springen. De gemiddelde leeftijd van de geverbaliseerden onder invloed van alcohol is 26,2 jaar en betrekkelijk veel van hen blijken ongehuwd of gescheiden dan wel weduwnaar te zijn. Een conclusie van het onderzoek is dat het probleem alcohol-criminaliteit minstens zo zorgwekkend is als de relatie tussen druggebruik en criminaliteit. De auteur geeft in zijn commentaar aan dat de onderzoekers een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het hard maken van het misdaadbevorderende effect van overmatig alcoholgebruik.

71

41

Senn, K. L. *Benefits derived from drug education for former abusers and offenders.*

Journal of offender counseling services and rehabilitation, 7e jrg., nr. 3/4, lente/zomer 1983, blz. 87-105 (USA).

In deze studie werd onderzocht of een voorlichtingsprogramma over druggebruik als onderdeel van een nazorgprogramma zinvol is. Een groep voormalige druggebruikers, waarvan de helft in de gevangenis had gezeten, nam deel aan een universitair voorlichtingsprogramma over drugs. Voor en na de cursus werden hun kennis, attitude en druggebruik gemeten; hun kennis d.m.v. multiple-choice vragen die ook in de cursus werden gebruikt, hun attitude en gebruikersgedrag d.m.v. een self-report studie. Aan het onderzoek namen ook twee controlegroepen deel van 20 tot 30-jarige part-time studenten die drie jaar college hadden gevolgd en geen veroordelingen wegens druggebruik hadden. De vroegere druggebruikers hadden voor de helft alleen high school, de helft van hen was werkloos, ze waren tussen 25 en 34 jaar en 64% van

hen was ooit veroordeeld. De resultaten van het onderzoek moeten kritisch bekeken worden aangezien het hier een geselecteerde groep ex-gebruikers betreft. Toch kon geconstateerd worden dat deelname aan een dergelijk programma de aandacht verdient omdat het kennisniveau van de ex-gebruikers verhoogd en hun houding t.a.v. drugs verbeterd kon worden. De studenten uit de eerste controlegroep die bij de ex-gebruikers in de klas zaten bleken hiervan geen nadelige gevolgen te ondervinden, maar zelfs extra kritisch te staan tegenover druggebruik.

Met literatuuropgave.

42

Sickinger, R. *Methadon – Hilfe zur Aufhebung der Unterdrückung der Opiatabhängigen?*

Kriminologisches journal, 15e jrg., nr. 4, 1983, blz. 284–297 (BRD).

72 Dit artikel gaat over het beleid m.b.t. drugverslaving in de Duitse Bondsrepubliek. De auteur beargumenteert zijn mening dat behandeling met methadon niet de juiste manier is om drugverslaafden te helpen. Hij stelt dat in Duitsland verslaafden te veel als zieken of criminelen worden beschouwd. De opvatting dat de verslaving door behandeling met methadon genezen kan worden legitimeert een verplichte methadontherapie maar de auteur stelt dat dan alleen naar de lichamelijke verslaving wordt gekeken. Aan de principiële oorzaken, bijvoorbeeld jeugdwerkloosheid, wordt geen aandacht besteed. In Amerika bestaan al verschillende klinieken waar een methadontherapie wordt toegepast. De resultaten daarvan worden meestal positief gewaardeerd maar de auteur toont aan dat men door een andere interpretatie ook tot een andere waardering kan komen. Hij pleit vervolgens voor het afzien van strafvervolgning en voor het organiseren van ambulante sociale, psychologische en pedagogische hulp. Voor zover de oorzaken van de verslaving niet in het individu maar in de maatschappij liggen is de enige remedie het veranderen van deze levensomstandigheden.

Met literatuuropgave.

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Schedeldoekshaven 100, 's-Gravenhage, tel. 070-706554/55.

Bewaarsters, geschiedenis en ervaringen; door Y. Geleyse, B. Klei, S. Lindo et al. Groningen, Rijksuniversiteit, 1983. Leeronderzoek sociologie.

Brandsma, G. M. *Het paard van Troje;* beschouwingen over de dienstcommissies in hun nieuwe samenstelling in relatie tot ontwikkelingen naar directe medezeggenschap binnen (politie)organisaties; waarbij de begrippen oligarchie en arbeidsvervreemding centraal staan; een literatuurstudie. Apeldoorn, 1983. Scriptie NPA.

Depre, R., C. Fijnaut en L. van Outrive. *De organisatie van het gemeentelijk politie-apparaat;* met medew. van B. L. Cools, B. Berden, P. Meyers et al. Leuven, Vervolmakingscentrum voor overheidsbeleid en bestuur, K.U. Leuven en Centrum voor de interdisciplinaire studie van de strafrechtsbedeling, K.U. Leuven, 1983.

Delfos, G., en J. E. Doek. *Organen van kinderscherming.* Zwolle, Tjeenk Willink, 1983. Jeugdrecht en jeugdbeschermingsrecht, 4.

Duyne, P. C. van. *Beslissen in eenvoud:* hoe officieren van justitie over strafzaken beslissen. Arnhem, Gouda Quint, 1983.

Dijk, J. J. M. van. *The use of guidelines by prosecutors in the Netherlands.* The Hague, Ministry of justice, Research and documentation centre, 1983.

Euthanasie, zwakzinnigheid en zwakzinnigenzorg; met tek. van Joep Bertrams. Utrecht, Nederlands genootschap ter bestudering van de zwakzinnigheid en de zwakzinnigenzorg, 1983.

Examples of criminology in action; summaries of projects of the planning, research, social services

division in the Lower Saxony Department of justice (Federal republic of Germany).
Hannover, Lower Saxony department of justice, 1983.

Hees, A. van. *Vandalisme en buro Halt*: verslag van een stage bij buro Halt te Rotterdam, een experimenteel project opgezet om het vandalisme te bestrijden, en uitwerking van een praktisch bruikbaar model voor vandalismebestrijding.
Leiden, 1983.

Kannegieter, G. *Werkloosheid en straftoemeting*; straftoemeting aan werkenden en werklozen voor het delikt eenvoudige diefstal.
Groningen, Kriminologisch instituut, 1983.

Karstens, R. *Alternatieven voor de afhandeling van verkeersdelikten*.
Groningen, 1983.
Scriptie NPA.

Koning, P. J. de, L. J. M. d'Anjou en H. F. T. Pennarts. *Het verschijnsel sociale rechtshulp*.
Deventer, Kluwer, 1983.

74

Kuiper, I. W. *Het suïcidale kind*.
Apeldoorn, Nederlandse politie academie, 1983.
Scriptie NPA.

Manpower, resources and costs of courts and criminal prosecutions in Canada 1980-1982; first ed.
Ottawa, Canadian centre for justice statistics, 1983.

Nota harddrugs, een aanzet tot een geïntegreerd beleid.
Amsterdam, Gemeente Amsterdam, 1983.

Nota inzake de gereguleerde verstrekking van harddrugs.
Amsterdam, z.uitg., 1983.

Rooijmans, J. J. *De ontwikkeling bij de Amsterdamse politie onder invloed van de industriële revolutie*; een historisch-sociaal onderzoek naar de invloed van oproeren en stakingen, op de menigte en de politieorganisatie, tussen 1848-1918.
Eindhoven, 1983.
Scriptie NPA.

Rijkeboer, J., en J. de Natris. *Randgroepjongeren*: het Delipleinproject als een poging tot integratie van opvang en onderwijs; onderzoek uitgevoerd door het Instituut voor orthopedagogiek, Rijksuniversiteit Groningen, onder leiding van J. E. Rink. Groningen, Instituut voor orthopedagogiek en Stichting stedelijke raad voor maatschappelijk welzijn, 1983.

Schutten, G. *Rapport betreffende de coördinatie van het beleid van het bestuur, het Openbaar*

ministerie en de politie ten aanzien van de politie.
Enschede, Technische Hogeschool Twente, onder-
afdeling der bestuurskunde, 1983.

Steinmetz, C. H. D., J. J. M. van Dijk and G. Roëll.
*A researcher's view on crime prevention in the
Netherlands.*

The Hague, Ministry of justice, Research and docu-
mentation centre, 1982.

Stewart, J. K. *Justice research; the practioners'
perspective.*

Washington, U.S. Department of justice, National
institute of justice, 1983.

Symposium: *Wissenschaftliche Kriminalistik*; Referate
und Diskussionsbeiträge am 23. und 24. Juni 1983 im
Bundeskriminalamt; Tagungsleiter E. Kube; unter
Mitarbeit von H. Boge, F. Geerds, E. Vermander et al.
Wiesbaden, Bundeskriminalamt, 1983.
Sonderband der BKA-Forschungsreihe.

Redactieraad:

dhr. W. M. Been
drs. M. W. Bol
dr. M. J. M. Brand-Koolen
mr. M. R. Duintjer-Kleijn
dr. P. C. van Duyne
dr. J. J. M. van Dijk
dr. C. Fijnaut
dr. J. Junger-Tas
mr. T. van der Minne-Frank
dr. G. J. Veerman

Redactie

mr. T. van der Minne-Frank
mr. M. R. Duintjer-Kleijn

Coördinatie literatuuroverzicht

W. M. Been

Voor inlichtingen: 070-706555 ('s middags)

Adreswijzigingen en opzeggingen uitsluitend schriftelijk met gebruikmaking van de adreswikkels waarop het (oude) adres vermeld staat.

Aanvragen voor nieuwe abonnementen dienen eveneens schriftelijk te geschieden.

Correspondentieadres:

Administratie Justitiële Verkenningen
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie-
centrum.

Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage.

Uitgave van

Het Ministerie van Justitie

Druk

Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage

Opname in dit blad betekent niet dat de inhoud der artikelen het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.